

Nr. 4 - september 1989

Verschijnt 4x per jaar

Prijs per stuk Hfl 5,-

LIMBURGS SCHUTTERSTIJDSCRIFT

LAARZEN LAARZEN LA
 SCHOENEN SCHOENEN
 BATONS BATONS BATO
 POMPONS POMPON
 UNIFORMSCHOENEN
 DANSSCHOENEN DAN
 HISTORISCHE-SCHOEN
 INSTEPSCHOENEN IN
 OVERSCHOENEN OV
 HANDSCHOENEN HAN
 OPERA-OPERETTE-SCH
 TONEELSCHOENEN

VAN BEERS B.V.
 SCHOENFABRIEK

Vaartstraat 40, 5171 JE Kaatsheuvel NL
 Tel.: 04167-72254, b.g.g. 76548
 België, BRD, 00-314167-72254

U zoekt...

'n goed restaurant
 'n gezellig café
 'n aperatief-bar
 'n hotel
 'n barbecue of grill, binnen of buiten
 'n all-round party-huis

indoor pool, sauna, zonnekamer, parking

kortom in een woord....

***HOTEL RESTAURANT CAFÉ
WILGENHOF

Broekhem 73
 Valkenburg a/d Geul

voor rechtstreekse boekingen/informatie:

Telefoon: (31)-(0)4406-12182

Telexnr.: 56138 NL

Fax: (31)-(0)4406-15261

met vriendelijke schuttersgroet; beleefd
 uitnodigend, fam. Frans Zurstrassen-Michel

NIEUW: 10 mtr. banen voor schietoefeningen
 wedstrijdboxen aanwezig.

Meer dan aardgas alleen!

De Limburgsche Maatschappij voor Gasdistributie (Limagas) NV brengt dagelijks het gemak van aardgas binnen het bereik van ruim een kwart miljoen verbruikers in industrie, ambacht en huishouden. Zij voert een actief beleid om deze dienstverlening verder uit te bouwen en storingvrij in stand te houden.

Doelmatig

De voorraden aan aardgas zijn eindig. Daarom is het in uw belang en het onze er zo doelmatig mogelijk mee om te gaan.

Veilig

Een belangrijk middel daartoe is een goed en deskundig onderhoud van uw toestellen door de erkende vakman. De levens van u en de uwen zijn te kostbaar om aan uw gasapparaten te doe-het-zelven!

Eenvoudig

Voor gebruik in huishoudingen heeft Limagas een groeiend bestand van bijna 100.000 warmwatertoestellen in verhuur, dus ook in onderhoud. Dat maakt het voor de verbruiker wel heel eenvoudig. Misschien ook iets voor u.

Veelzijdig

Limagas ontwerpt - geheel naar de behoeften van de klant - en bouwt ook zuinige gasgestookte ovens, zowel voor de broodfabriek en de keramische massa-producent als voor de amateur-pottenbakker. Deze activiteit van het bedrijf reikt over de grenzen heen.

Limagas NV

Minckeleersstraat 2 Postbus 30200 6370 KE Landgraaf
 Telefoon (045) 329999 telex 56431 limag fax (045) 329598

JANFRÉ

Voornaamste punten waar u op let
 bij aanschaf van nieuwe uniformen:

- *Goede kwaliteit
- *Korrekte pasvorm
- *Vlotte levering
- *Betaalbare prijs
- *Behoud van pasvorm
- *Snelle nalevering
- *Uitgebreide service

Dit maken wij voor U.

Vraag vrijblijvend offerte.

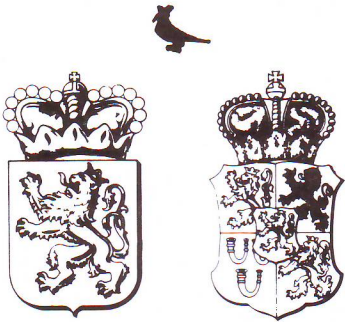
Maak een afspraak.

**uniformen-
petten-
uitmonsteringen**

BRUSSELSESTRAAT 124
 6211 PH MAASTRICHT
 TELEFOON 043-217712

Het 'Limburgs Schutterstijdschrift'

Het Limburgs Schutterstijdschrift is een uitgave door en onder auspiciën van de stichting Steun Aan het Schutters- en gildewezen in de beide Limburgen (S.A.S.).

Abonnementen

Het Limburgs Schutterstijdschrift verschijnt 4 x per jaar. Abonnementprijs Hfl 15/BF 275 per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers à Hfl 5/BF 95 excl. Hfl 2,50/BF 50 verzendkosten.

Bankrelaties

Nederland: Rabobank Heythuysen, rekeningnr. 122215125
België: Gemeentekrediet van België Agentschap Hechtel, rekeningnr. 068-2059877-12

Redactie

Drs. Jan Gerits - Eksel
Drs. Jos Gerits - Spaubeek
Piet Hermans - Nederweert
Wim Pijpers - Heythuysen
Werner Smet - Kinrooi
Drs. Jean Walraven - Roermond

Redactie-adres

Brouwerslaan 25
6093 GG Heythuysen

Druk

Drukkerij Limburgsche Post,
Beegden

Advertentie-acquisitie

Meertens Media
Prins Bisschopsingel 49,
6212 AB Maastricht
Tel. 043-214098
B.g.g. 04455-1436

Voorbehoud

Plaatsing van een artikel in dit tijdschrift houdt niet in, dat de inzichten van de schrijver worden gedeeld door de redactie.

Bij overname van artikelen is bronvermelding vereist.

Beste schuttersvrienden,

Het O.L.S.-1989 ligt weer achter ons, het werd een echt feest voor de schutters. Lang kavelen en vooral veel spanning. Bij minder gunstige weersomstandigheden streden 153 schutterijen om de hoogste Limburgse schutterseer. Eindelijk na drie schietdagen en 142 kavelronden was de winnaar bekend: Schutterij St. Hubertus Schaesberg. Gelukwensen voor schutterij St. Martinus-Niel voor de perfecte organisatie van dit O.L.S.-feest, voor O.L.S.-winnaar schutterij St. Hubertus-Schaesberg en voor alle overige winnaars op de diverse onderdelen. Tijdens de persconferentie vóór het O.L.S. had Federatiepresident L. Stals reeds aangekondigd dat het kavelen vanaf 1990 zou plaatsvinden op kleinere bolletjes. Het O.L.S.-1989 heeft aangetoond dat dit nodig is, want de schietvaardigheid van de schutters neemt met het jaar toe. Het is daarom onjuist te denken dat, door het invoeren van de kleinere bolletjes, een O.L.S.-Feest teruggebracht kan worden tot één dag. Bovendien kan men zich de vraag stellen of de organiserende schutterij dit wel wenst. Bij tegenvallende resultaten op de eerste schietdag kan de tweede schietdag het leed iets verzachten. Sterker nog, zo'n tweede schietdag is bij uitstek geschikt voor het organiseren van een aantal andere activiteiten. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld schietwedstrijden voor alle Limburgse schutterskoningen, het fel begeerde schieten voor de vrouw, een tentoonstelling, voorlichting, nieuwe ontwikkelingen enz. enz. Tijdens het O.L.S.-1989 richtte de redactie een stand in. Ruim 100 nieuwe abonnementen konden worden genoteerd, maar ook vele schuttersboeken vonden gretig aftrek. De redactie zal in de toekomst vaker aanwezig zijn bij grote schuttersactiviteiten.

De O.L.S.-Federatie kan zich verheugen op een voortdurende aanwas van nieuwe schutterijen. Het stempel dat de schutterijen in het verleden tekende is verdrongen door woorden als 'cultuur en folklore'. Het Limburgse schutterswezen is zó omvangrijk geworden dat gedacht moet worden aan een meer professionele aanpak. Afdelingen als juridische zaken, promotie en pers mogen in een dergelijke aanpak zeker niet ontbreken. Negatieve uitlatingen of berichten over een knokpartij na afloop van een schuttersfeest schaden. Vaak worden deze berichten nog eens extra aangedikt door figuren die het Limburgse schutterswezen het liefst in geschiedenisboeken zien. Een professionele aanpak garandeert niet alleen een groter bezoekersaantal bij schuttersactiviteiten, maar draagt ook zorg voor een betere berichtgeving.

Om aan de actualiteit voorrang te geven staat dit nummer voor een deel in het teken van het Europese Schutters Treffen in Valkenburg. De Valkenburgse schutterijen hebben een belangrijke rol gespeeld in de realisatie van dit schutterstreffen. Het artikel van Dr. E. van Autenboer komt volledig tot zijn recht in dit, diverse facetten omvattende, schutterstreffen. Veel leesplezier toegewenst.

Wim Pijpers, Hoofdredacteur.

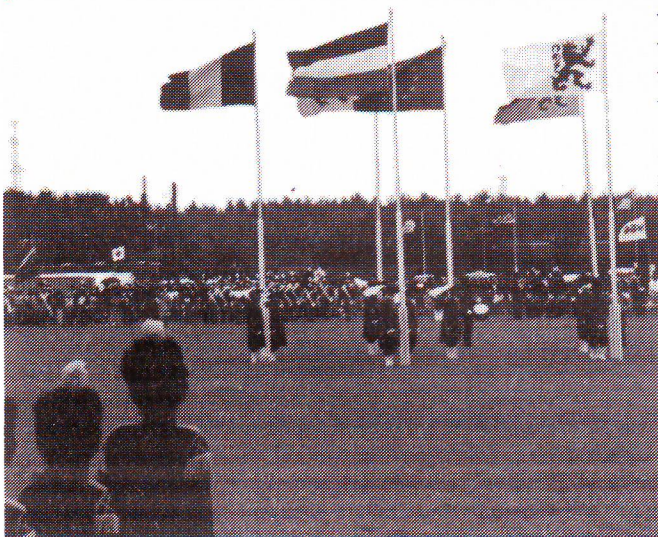
Het volgende nummer zal in december verschijnen. Inzenden van kopij uiterlijk 11 november aan het redactie-adres.

Bij de voorpagina: Het winnende zestal O.L.S.-1989 van schutterij St. Hubertus-Schaesberg. V.l.n.r. Fré Hannig, Hein Kösters, Henk Niels, Rob Silvertand, Johan Mommertz en Peter Berben.

Het verleden voor het O.L.S.-1989, de toekomst aan het O.L.S.-1990

Het O.L.S.-1989 is voorbij, de (feest-) weide omgeploegd, het gras opnieuw ingezaaid. De schietbomen en het daarbij horende materiaal werden, nadat ze gedurende de drie laatste jaren bewaard bleven op Belgisch grondgebied, over de grens gebracht. (Hopelijk wordt het geen drie jaar vooraleer alles terug naar België komt.)

Niel bij As, dat gedurende het voorbije jaar in de ban was van het O.L.S.-1989, is tot rust gekomen; het is opnieuw stil op de 'Hei'. De stuurgroep O.L.S.-1989 en schutterij St. Martinus zijn tevreden over het verloop van hun organisatie. Het was goed, tot ieders tevredenheid en de schutters beleefden weer een echte hoogdag.

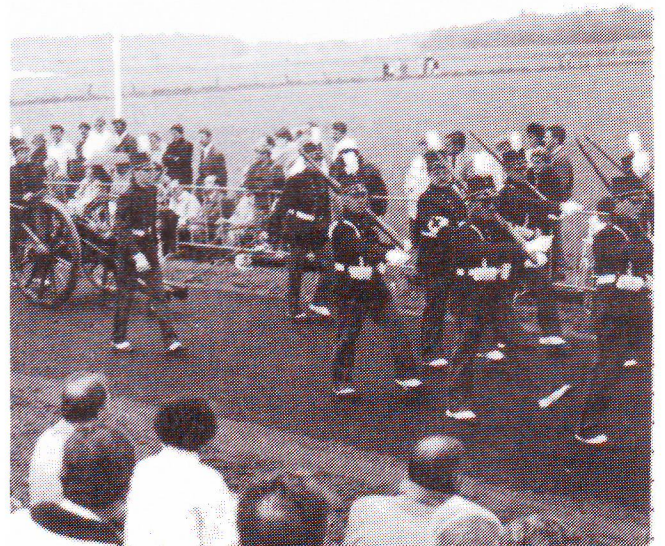
Wat door vele van onze Noorderburen gehoopt werd, is waarheid geworden, 'Den Ouwen Limburger' is weer voor hen. Niettegenstaande we de overwinning van harte gegund hadden aan St. Joris-Kaulille, zijn we toch gelukkig met de zege van schutterij St. Hubertus-Schaesberg; twaalf jaar geleden waren zij immers ook overwinnaar, toen St. Martinus-Niel, voor de eerste maal in haar bestaan een O.L.S. mocht inrichten. Onze schuttersvrienden uit Kaulille moeten niet wanhopen; wat dit jaar niet lukte, lukt zeker volgend jaar en een overwinning op 'vreemd grondgebied' behaald, is nog eens zo mooi!

Het O.L.S.-1989 is voorbij, maar gelukkig nog niet vergeten! Gedurende het voorbije jaar werden nieuwe vriendschapsbanden gesmeed, werd ervaren dat broederlijkheid en hulpvaardigheid geen ijdele woorden zijn in en buiten het schutterswezen.

Graag hadden we hier nogmaals onze dank betuigd aan het bestuur van de Oud-Limburgse Schuttersfederatie met haar president L. Stals en haar vice-president de heer E. Vranken; aan de heren P. Creemers en J. Grondelaers, respectievelijk ere-voorzitter en voorzitter van de Bond van Schutterijen Maas en Kempen; aan de heer B. Degol, voorzitter van de Stichting Steun Aan het Schutters- en gildewezen in de beide Limburgen en aan de heer G. Kirkels, voorzitter van de O.L.S.-jury en zijn medewerkers, voor hun daadwerkelijke hulp bij de organisatie en verloop van het O.L.S.-1989.

Onze bijzondere dank gaat ook naar de vele schutterijen, die met een rekord aantal aan het O.L.S.-1989 hebben deelgenomen. Wat het O.L.S.-1989 is geworden, hebben we voor een groot deel aan hun te danken.

Vrienden uit Schaesberg, na drie dagen sportieve strijd werd U overwinnaar van het O.L.S.-1989. Nogmaals onze welgemeende gelukwensen. De organisatie van het O.L.S.-1990 is voor U. Dat U dit aan kan, hebt U reeds in het verleden bewezen. We hebben dan ook alvast een bezoek aan het O.L.S.-1990 in onze agenda genoteerd.

De Stuurgroep O.L.S.-1989.

VERLOREN/ ZOEKGERAAKT TIJDENS HET O.L.S.-1989

Koppel (met op de gesp het cijfer 4). Terug te bezorgen bij Schutterij St. Martinus-Houthem, St. Gerlachstr. 8, NL 6301 JP Valkenburg a/d Geul.

Waarschijnlijk is per vergissing een uniformjasje kleur zwart met dubbelrij knopen door een vereniging meegenomen. Terug te bezorgen bij Schutterij St. Hubertus-Schaesberg, Marco Polostr. 4, NL 6413 SH Heerlen. Tel. 045-220374.

Ook is een onbruikbaar legergeweer (Lee Enfield) nr. Z 25143 zoekgeraakt/ op het feestterrein, mocht er een vereniging zijn die per vergissing dit geweer in zijn bezit heeft gekregen wordt deze vriendelijk verzocht contact op te nemen met Schutterij St. Hubertus-Schaesberg, adres zie hierboven.

GEVRAAGD

Schutterij St. Hubertus-Schaesberg wil graag in het bezit komen van foto's waarop zij als winnende schutterij staan afgebeeld. Aanbiedingen aan Schutterij St. Hubertus-Schaesberg, adres zie hierboven.

Programma 8e europees schutters- treffen 1989

Vrijdag 22 september 1989

19.00 uur Verwelkoming door gemeentebestuur van EGS-presidium, Europese Koning, genodigden en Stichtingsbestuur in het gemeentehuis.

20.00 uur Vlaggenceremonieel in park Dersaborg.

21.00 uur Feestelijk mars van park Dersaborg naar het Feestpaviljoen.

21.30-01.00 uur Muziek in het Feestpaviljoen.

Zaterdag 23 september 1989

10.00-11.00 uur Aankomst van alle deelnemende schutterskoningen in het Feestpaviljoen.

10.00 uur Samenkomst EGS-presidium, genodigden en Stichtingsbestuur in Kasteel Oost.

10.00-16.00 uur Schietwedstrijden met zware buks volgens OLS-systeem op terrein De Leeuw.

12.15 uur Openingsceremonie Koningsvogelschieten op terrein De Leeuw.

13.00-14.30 uur Voorronde Koningsvogelschieten.

14.45-16.15 uur Eindronde Koningsvogelschieten.

17.00 uur Eucharistieviering in park Dersaborg met investituur nieuwe Europese Koning.

18.30-20.00 uur Receptie nieuwe Europese Koning in het gemeentehuis.

21.00-21.30 uur Uitreiking onderscheidingen.

21.30 uur Opening schuttersbal door de Europese Koning in Feestpaviljoen.

Zondag 24 september 1989

10.00-14.00 uur Wedstrijden ... op terrein:

Marcheren muziekkorpsen, exercitie, vendelen: Walram.

Schieten klein kaliber: Sangenhoeve.

Schieten met flobert: Brabants Wipschieten: Berg.

Schieten met karabijn: Limburgs Klepschieten: Valkenburgse Boys.

Schieten Kruis- en Handboog: De Leeuw.

11.15 uur Ontvangst door gemeentebestuur van EGS-presidium, genodigden en Stichtingsbestuur in het gemeentehuis.

13.00 uur Start optocht vanaf Pr. Beatrixsingel.

17.00 uur

Einde optocht met Brabantse opmars op terrein Walram.

17.05 uur Overdracht presidentschap EGS op terrein Walram.

17.10 uur Slotceremonie op terrein Walram.

17.15 uur Prijsuitreiking door EGS-president in het Feestpaviljoen.

18.00-21.00 uur Muziek in het Feestpaviljoen.

M.i.v. 1 oktober
is het Limburgs-Schutterijen-Museum
geopend op:
Woensdag, zaterdag en zondag
van 14.00-17.00 uur

Rondleiding van groepen
van meer dan 15 personen
na afspraak; tel. 04950-33891.

D'n Ouwen Limburger winnen, dat woar mienen dreum

Door Rob Silvertand, schutter van het winnende zestal van schutterij St. Hubertus-Schaesberg

Tijdens het schrijven van dit artikel, waarin ik vooral mijn persoonlijke ervaringen tijdens het O.L.S.-1989 weergeef, heb ik voor de zoveelste keer genoten van de bandopnamen van het superspannende verslag van Nico Jessen en Lei Meissen van Radio Omroep Limburg (R.O.Z. vind ik nog steeds beter klinken).

In deze uitzending is een liedje te horen van de 'Mooshoafpaadsenger' uit Rooij, getiteld 'Den Ouwen Limburger winnen dat waas mienen dreum'. Bij het laatste couplet, waarin 'den Beer' ernaast schiet, waardoor zijn schutterij 'slechts' tweede wordt, gaan mijn gedachten uit naar 1970, 1980 en 1985, jaren waarin ik deel uitmaak van het zestal van Schaesberg, dat tweede wordt.

Dit jaar ging 'miene dreum' in vervulling. Een onverwachte 'dreum'. Immers, Schaesberg heeft in 1988 3 uitstekende schutters verloren die deel uitmaakten van het zestal dat in 1977 het O.L.S. won.

De 15 punten op het O.L.S.-1988 is bepaald geen 'droomprestatie' en ook een redelijk voorseizoen en het winnen van één bondsfeest geven geen aanleiding in 'd'n dreum' te geloven. De basis voor het zestal is gewoon te smal, we zijn bezig een nieuw zestal op te bouwen en dat kost tijd. Ook de 18 punten op het O.L.S.-1989 brengen de vervulling van 'd'n dreum' nog niet nader. Je wimpelt onverbeterlijke optimisten af met: 'Er zijn 81 schutterijen met 18 punten, wij zijn daar één van'.

Bij jezelf inventariseer je zeer globaal wie er allemaal 18 heeft. Conclusie: 'D'n dreum' is een onbereikbare illusie als je de namen ziet van de schutterijen waarvan je regelmatig 'klop' krijgt. Eys, Ubachsberg, Wylre, Strucht, Swartbroek, Koningsbosch, Oirsbeek, Posterholt en Reuver, allemaal schutterijen waarvan je uit ervaring weet dat ze in staat zijn ons 'te pakken'. En dan nog al die Belgen en Midden- en Noord-Limburgers, die we op bondsfeesten en schietconcoursen niet tegenkomen, maar die ook uitstekend schieten. Met deze gedachten in het achterhoofd kavel je door tot zondagavond half tien.

Dan, na 15 kavelronden, zijn er nog 26 schutterijen over. 'D'n dreum' komt in je gedachten. 'Onzin', zeg ik tegen mezelf, 'we hebben geen kans, want de favorieten zijn er nog allemaal bij. Nee, gewoon niet aan 'd'n dreum' denken. Gewoon, zaterdag terugkomen met de 25 andere 'overgeblevenen' en in de tussentijd niets bijzonders doen. Vrijdagavond de gebruikelijke zes oefenschoten per man doen zoals normaal ook gebeurt.

Zaterdagmiddag 2 uur: Opnieuw aantreden in Niel bij As. Schutterijen die naar mijn mening 'zeker niet zullen missen', doen dat toch, met als resultaat: Na 93 kavelronden zijn er nog 5 schutterijen over en wij zijn er nog bij. Daar komt hij weer in gedachten: 'd'n dreum'. Voor de eerste keer ga je dan heel bewust kijken: Wie is er eigenlijk nog over? Reuver, Ubachsberg, Leuth en Kaulille, dat zijn onze tegenstanders. Je analyseert en concludeert: Te sterke tegenstanders om d'n dreum' serieus te nemen.

Zondagmorgen, 11 uur, rekenkundig gezien hebben we 20% kans om te winnen. Mijn grote favoriet is Ubachsberg. Als Ubachsberg dan zeer onverwacht in de fout gaat, dan komt hij weer onverzettelijk in mijn hoofd 'd'n dreum'. Zou het dan toch kunnen? Natuurlijk, Kaulille, Reuver en Leuth hebben goede schutters, want meer dan 100 schoten per schutter is een geweldige prestatie, maar met deze schutterijen hebben we dit jaar nog niet samen onder de schietboom gestaan.

Achtereenvolgens sneuvelen Leuth en Reuver en wij zijn nog over met Kaulille. 'D'n dreum' dringt zich onweerstaanbaar op. Maar even onweerstaanbaar maakt een ander gevoel zich van mij meester. Dat gevoel zegt: Neen, niet nog eens een herhaling van die drie tweede plaatsen, die op dat moment als een aan elkaar gemonteerde film aan mijn geest voorbij trekken:

- *Louwel 1970*. Als een zielig hoopje ellende zit ik op de wei te huilen nadat Friets Hannin sr. heeft gemist.

- *Ubachsberg 1980*. Lachend als een boer met ontzettend veel kiespijn moet je een verhaal van O.L.S.-president Jans aanhoren over de H. Geest die mij heeft laten missen om het O.L.S. te redden (aan mijn hoela, niks te H. Geesten ik was de schuldige en niemand anders).

- *Dieteren 1985*. Eindelijk mogen we het O.L.S. weer winnen en nu schiet Johan Mommertz na 27 jaar de eerste keer mis op het O.L.S.

Neen, denk ik dan, niet nog eens die vreselijke 2e plaats, niet nog eens aan die zegekar gebonden worden, 'd'n dreum' kan en zal nu werkelijkheid worden. De kaveling sleept zich voort, Kaulille is taai, zeer taai. Je bent steeds met jezelf bezig en herhaalt steeds weer: Oppassen voor onverschilligheid. Je mag nu niet afgaan. Er zijn duizenden ogen op je gericht en het thuisfront is aan de radio gekluisterd. Deze eer (en dit geld) mag Schaesberg niet mislopen.

Verd... , blijf rustig, je kunt toch zeker wel die 3 punten afschieten! Het mag niet aan jou liggen. De anderen van het zestal schieten ze wel, zorg er maar voor dat jij ze schiet, dan winnen we.

Zo gaat dat een paar uur door, totdat een oh...oh... opstijgt vanuit het publiek achter Kaulille. Je weet wat dat betekent, onbewust wachtte je al lang op dat moment. Kaulille heeft gemist!! 'De tweede schutter, het eerste schot', wordt je toegefluisterd. Even verstijf je, je haren gaan rechtop staan, want je weet: de vervulling van 'd'n dreum' is binnen handbereik. Maar meteen zeg je ook: 'Ho, ho, rustig, we moeten nog met 5 schutters schieten'. Ikzelf sluit me geestelijk meteen af voor alles en iedereen. Voor mij telt nu nog maar één ding: de drie schoten die ik als vierde schutter moet doen. Ik hoor mezelf in trance hardop zeggen: 'Op deze schoten heb ik 20 jaar moeten wachten, dit zijn de belangrijkste schoten die je ooit zult doen. Als jij ze schiet hebben wij het O.L.S.'

En dan sta je voor deze 3 schoten onder de buks: Verstand op nul, blik op oneindig, afgesloten voor je omgeving. Alleen die drie punten tellen nu: Afschieten is 'd'n dreum', missen is het spookbeeld: de vierde keer tweede. Pats ... pats ... pats ... af. Is 'd'n dreum' waar? Nog niet helemaal, maar Johan en Peter zijn 'oude rotten'. Het lukt: **D'N DREUM IS WAAR!!**

Een absoluut gevoel van gelukzaligheid daalt over je neer. Eindelijk, na 20 jaar, is gelukt wat 'd'n Beer' uit het liedje niet lukte.

En ik ben er best trots op nu uit eigen ervaring te kunnen zeggen: 'Den Ouwen Limburger winnen is vuur inne schutter als d'n fijnste dreum'.

Ik wil deze beschouwing besluiten met te herhalen van hetgeen ik bij de huldiging namens onze schutterij heb gezegd: 'Bij de finalisten van het O.L.S.-1989 waren geen verliezers, er waren enkel winnaars, waarvan de gelukkigste heeft gewonnen'.

Ik voeg daar nu aan toe dat er voor mij nog twee winnaars waren zonder te schieten: Het team van Radio Omroep Limburg (Lei Meissen en Nico Jessen) en de organisator van het O.L.S.-1989.

Beiden hebben een onschatbare bijdrage geleverd aan de instandhouding van het mooiste landjuweel dat beide Limburgen te bieden hebben.

GEVRAAGD:

Wie kan me helpen aan de LP of de Musiccassette waar het liedje: 'Den Ouwen Limburger winnen, dat waas mienen dreum' van de Mooshaofpaadsenger uit Stramproy op staat. Aanbiedingen aan Rob Silvertand, Hereweg 110 6373 VL Landgraaf.

De betekenis van de Leuvense Hoofdgilden voor de schutters van het hertogdom Brabant

Door: E. van Autenboer

De schuttersgilden kunnen beschouwd worden als de oudste nog bestaande verenigingen in de Lage Landen. Zij vonden hun oorsprong in de Middeleeuwen hetzij als broederschap hetzij als militaire organisatie die later evolueerde naar de ontspanning. Hoeveel gildebreeders van vandaag vragen zich af op welke wijze hun voorgangers zich moesten gedragen of hoe hun vereniging gestructureerd was? Om de toestanden van vroeger te kunnen begrijpen is het noodzakelijk, al is het zeer vluchtig, na te gaan in welke politieke omstandigheden onze gewesten leefden.

Onze Lage Landen waren verdeeld in verschillende gewesten of staten die zichzelf bestuurden. De centralisatiepolitiek der vorsten bracht meer eenheid en gelijkvormigheid onder deze staten, maar kon het particularisme niet helemaal doen verdwijnen. Het hertogdom Brabant dat in de 15de eeuw het graafschap Vlaanderen had voorbijgestoken, beleefde in deze en volgende 100 jaar een ongekennde bloeiperiode van het schutterswezen.

De Brabantse gilden hebben in die periode een hoogtepunt beleefd dat in geen enkele andere provincie werd bereikt. Was daar niet het landjuweel (reeks van 7 wedstrijden) dat alleen in Brabant werd gehouden en alleen toegankelijk was voor de gilden van het hertogdom zelf? Hebben de rederijkers zich hierop niet geïnspireerd om op hun beurt een dergelijke wedstrijd te organiseren?

In verband met de bloei van Brabant is het merkwaardig welke rol de instellingen van Leuven daarin hebben gespeeld. De graven van Leuven kunnen de eer opeisen de grondleggers van het hertogdom geweest te zijn. Dit was een verdienste waarvan de stad gebruik gemaakt heeft om zich te doen aanvaarden als leidinggevend centrum. Zo kwam het dat de voet- en kruisboog, de handboog en de kolveniers van Leuven zich opgeworpen hebben tot hoofdgilden van Brabant. Alleen de Franse Revolutie (1789) stelde een einde aan hun macht. Nog in 1787 waren de Leuvense hoofdgilden ervan overtuigd dat zij aan de basis van het gildewezen gelegen hadden. Dit lijkt wel een beetje overdreven, maar één zaak kan niet geloofwaardig worden: zij gaven leiding aan de schuttersgilden van het hertogdom.

Het gildewezen had zich aan de politieke structuur van het hertogdom aangepast.

Brabant kende vier hoofdsteden: Leuven, Antwerpen, Brussel en 's-Hertogenbosch met in het midden het land en de stad Mechelen (één der 17 provincies). Daarnaast bestonden er subalterne hoofdsteden als Tienen, Zoutleeuw, Turnhout, enz.

De oude gilden van steden en vrijheden richtten jonge gilden op. Dit geschiedde zowel bij de voetboog als bij de handboog, maar zelden bij de buks-gilden. De verklaring hiervoor moet gezocht worden in het beperkt aantal leden die bovendien voor het leven waren aangesteld. Jongeren kregen dus weinig kans: slechts bij overlijden van een oude schutter

kon een nieuwe kandidaat gekozen worden uit deze jonge gilde. Dit geschiedde zo lang deze jonge schutters afhankelijk bleven van de oudere gildebroeders. Te Leuven en ook in andere steden beijverden de bestaande gilden zich om in wijken of gehuchten een van hen afhankelijke vereniging van schutters op te richten.

In Brabant werden de Leuvense gilden beschouwd als dé hoofdgilde. Wat hield dit in? Werd de macht der Leuvenaren nooit betwist?

I. HET VERLENEN VAN KAARTEN

Het is een algemeen verspreide opvatting als zouden alleen de Leuvense hoofdgilden kaarten of reglementen hebben verleend. Volgens de beschikbare gegevens zouden zij slechts in de 16de eeuw een aanvang genomen hebben met het schenken van een dergelijk belangrijk dokument. Kaarten werden opgesteld door de gildebroeders zelf, door de stedelijke overheid, door de plaatselijke heer, door de koning als hertog van Brabant, door een hoofdstad of een subalterne hoofdstad. Het is b.v. opmerkelijk hoeveel kaarten de handboog van Brussel sinds het begin van de 16de eeuw in haar jurisdictie heeft uitgereikt.

De Leuvense Sint-Sebastiaansgilde lijkt nochtans slechts na de vrede van Munster (1648) volop in actie geschoten te zijn. Dit is wellicht gemakkelijk te verklaren door het feit dat de binnenlandse rust voorlopig was teruggekeerd en de gilden terug hun normale activiteiten konden ontwikkelen. Hun kaarten en andere dokumenten waren in vele gevallen verloren gegaan en reglementen waren noodzakelijk voor de goede orde van zaken.

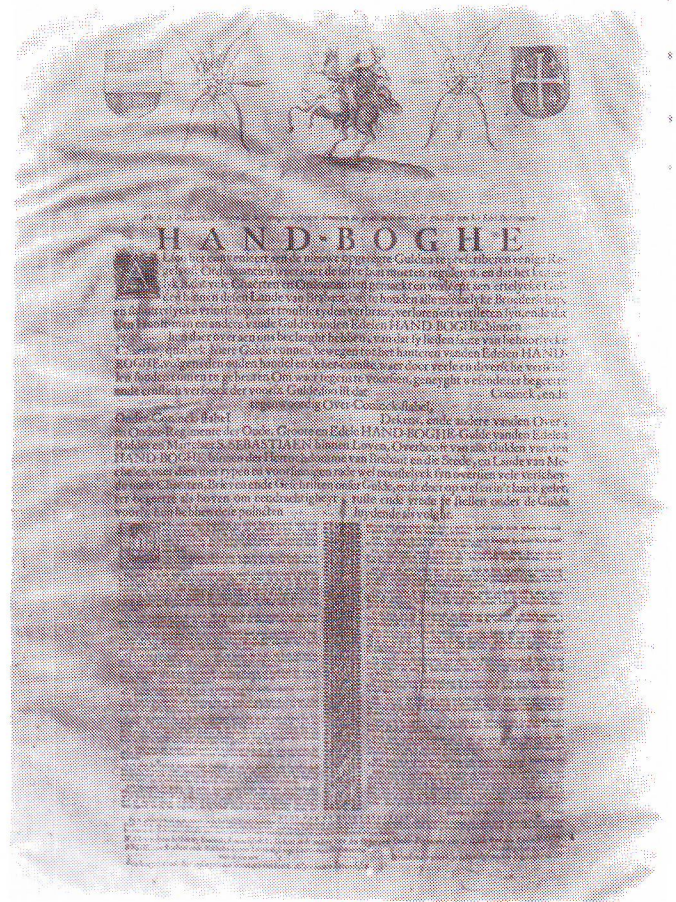
Tussen 1660 en 1735 werden minstens 324 kaarten door de hoofdgilde van de handboog -voetboog en buks lieten zich evenmin onbetuigd- uitgedeeld. Het waren modelkaarten die algemene richtlijnen bevatten. Zij werden gedrukt en waren beschikbaar op perkament of op papier. De Leuvense kaart belette de gilden nochtans niet een ander reglement van heer of stad te volgen, maar zonder in tegenspraak te zijn met Leuven.

Voor het oudste wapen -de voetboog- is het niet altijd duidelijk wie de kaart schonk: de Oude Boog (O.L.Vrouwgilde) of de Sint-Jorisgilde. Deze laatste voerde een honderdjarige strijd tegen de Oude Gilde waaruit zij gesproken was om als zelfstandig beschouwd te worden. Wierp zij zich op als hoofdgilde voor de kruisboog terwijl de voetboog onder het gezag van de Oude of Grote Boog bleef?

Trouwens, wanneer heeft de kruisboog de oude 'craeckaert' (voetboog) verdrongen?

Hoe dan ook, deze Sint-Jorisgilden (beide Leuvense gilden vereerden Sint Joris!) deelden in de 17de en 18de eeuw kaarten uit of keurden ze goed. Wanneer hebben de Leuvense kolveniers een aanvang genomen met het geven van kaarten. Volgens de inlichtingen die te onzer beschikking staan zou dit slechts gebeurd zijn sinds de tweede helft van de 17de eeuw, een periode waarin ook de andere hoofdgilden terug begonnen zijn het gildeleven te controleren. De resolutieboeken van de Leuvense buks-gilde lichten ons hierover in.

In de vergadering van 9 augustus 1668 kwam het bestuur of regiment van de hoofdgilde tot de vaststelling, zoals zij reeds vóór de oorlog gedaan had,

Afb. Perkamenten kaart, gedrukt in 1724 te Leuven door Peeter Delvaux en op 28 mei 1727 door de hoofdgilde geschonken aan de gilde van Niel. Turnhout, Museum Taxandria.

dat in vele subalterne steden, vrijheden, dorpen en gehuchten talrijke personen waren 'exercerende het gebruik vande edele busse': sommige van hen hadden effectieve gilden opgericht zonder bij de hoofdgilde behoorlijke brieven van erectie gehaald te hebben en zonder voorzien te zijn van een behoorlijke 'chaerte oft ordonnantie'. Een dergelijke toestand druifte regelrecht in tegen de autoriteit van de hoofdgilde. Daarom werd besloten na te gaan waar dergelijke gilden opgericht of waar de exercitie met de bus op schijven werd gehouden. De knaap, getooid met een busse of teken van de hoofdgilde, werd er met een brief op uitgezonden om dergelijke exercitie te verbieden en de gilde te verzoeken binnen de 8 dagen een kaart en ordonnantie bij de Leuvense hoofdgilde te komen halen, mits de rechten en de kosten te betalen. Sloegen zij dit gebod in de wind, dan zou Leuven gebruik maken van haar privilege en autoriteit.

Tegelijkertijd met de kaart van 37 artikelen verleende de hoofdgilde brieven van oprichting.

Vóór 1668 zijn nochtans enkele kaarten gekend zoals Kapellen, Stabroek en Tielt (bij Leuven), terwijl ook na deze bewuste datum andere gilden vernoemd worden.

In de 18de eeuw deed zich een eigenaardig geval voor. Talrijke bie-gilden wensten ook met de bus te schieten en zij vroegen daarom de toelating aan Leuven, zoals de Sint-Ambrosiusgilde van Putte (1716).

II. TOELATING TOT HET INRICHTEN VAN WEDSTRIJDEN

De landjuwelen waren typisch Brabantse wedstrijden waaraan geen 'vreemde' gilden mochten deelnemen. De deelneming aan deze soort van wedstrijden was aan bepaalde voorwaarden gebonden. De Leuvense hoofdgilden zorgden -elk voor hun wapen- voor de formulering van de reglementen. Alhoewel betwist van in het begin van de 15de eeuw, is ons tot op heden slechts één grote kaart bekend: op 26 november 1550 kwamen de afgevaardigden van de Sint-Sebastiaansgilden van Leuven, Brussel, Antwerpen en Mechelen -'s-Hertogenbosch bleef afwezig- samen en stelden een reglement van 56 artikelen op. Dit voorstel dat de organisatie van de landjuwelen en de haagspelen regelde werd op 27 april 1551 te Leuven goedgekeurd door de koningen van de gilden die toen te Leuven aanwezig waren om de eerste wedstrijden van een nieuw landjuweel te betwisten. Dit dokument werd later in processen 'het landcharter' genoemd. Zelfs de Leuvense Sint-Jorisgilde steunde in 1729 op deze 'landchaerte van Brabant'.

Niettegenstaande de landjuwelen hun einde kenden door de beeldenstorm (1566), bleven de gilden zich in de volgende eeuwen beroepen op deze kaart van 1551.

In de 17de en 18de eeuw namen de schuttersfeesten bescheidener vormen aan. Het hoogtepunt was voorbij. Op beperkte schaal werden er schietspelen ingericht onder de gilden, maar ook door herbergiers. Deze laatste bleken gewiekste zakenlieden want hun wedstrijden duurden meestal een heel seizoen en waren voor iedereen toegankelijk. De hoofdgilde liet ook hier haar gezag gelden. Van 1663 tot 1783 zijn ons reeds een veertigtal wedstrijden bekend waarvoor toelating werd gevraagd en verkregen. Steeds eisten de Leuvenaren dat het reglement van het schietspel een artikel bevatte waarbij de deelnemers, in geval van betwisting, beroep konden doen op de hoofdgilde. Eén voorbeeld? Joannes Cornu, herbergier 'In het Rood Kruys' te Halen, had van de handboog van Leuven, toelating gekregen om een schietspel te houden van tweede paasdag tot 21 april 1783. Het reglement was te Leuven gedrukt door J. Jacobs en bepaalde in art. 19 dat alle questies en geschillen die er 'ten oorsaecke deser soude komen te gereysen, sullen gelist worden voor die van den Regimente van de Hoofd-Gilde van den Edelen Hand-boog der Hoofd-Stad Loven'.

Het dient nochtans gezegd dat niet iedereen het gezag van de hoofdgilde van Leuven op dit gebied erkende. Sommige hoofdsteden -ook subalterne- eisten voor zichzelf het recht op dergelijke schietspelen toe te laten en te regelen.

III. BESLECHTEN VAN TWISTEN

Gildebroeders zijn geen supermensen, maar mensen met hun hoedanigheden en hun gebreken die het met elkaar konden oneens worden. Gilden konden het met elkaar ook aan de stok krijgen. Wie moest hierover oordelen? In al deze gevallen konden partijen hun klachten voorleggen aan de hoofdgilde, die zelf uitspraak deed indien de eigen gilde geen vonnis wou vellen.

Ter illustratie halen wij de betwisting aan die ontstaan was om de winnaar aan te duiden van de 6de wedstrijd van het landjuweel van de handboog dat

te Asse werd georganiseerd. De gilde van Overijsse was als overwinnaar uitgeroepen, maar Brussel en Vilvoorde konden zich met deze uitslag niet verzoenen. Zij brachten de zaak voor de Raad van Brabant, maar deze verklaarde zich onbevoegd in de materie. De raadsleden verwezen de aanklagers naar de Leuvense gilde 'als hoofd van alle gelycke gulden bynnen den goeden lande van Brabant en Mechelen'.

De beslissing viel op 19 november 1541: Overijsse bleef overwinnaar.

IV. HOF VAN BEROEP

Tot wie kon een gildebroeder zich wenden wanneer hij zich onrechtvaardig bestraft voelde? Het Landcharter van Brabant (1551) spreekt hierover duidelijke taal in art. 45:

'Item dat partyen hun zaken voer Coninck, hooftman, dekenen ende anderen vanden hantboge van Bruessele, Antwerpen, 's-Hertogenbosch oft elders aldaer gewesen zoe verre zy hem daermede beswaert oft gegraveert bevinden, moegen reformeren ende de zaecke daer aff betrecken voerden voers. Coninckstable aldaer de rechtters tselve vonnisse gegeven oft gewesen hebbene te beschryvenne voerden voers. Coninckstable ende gulde van Lovene.... ende alsdan de selve zake ende proces zoe overgebracht wesende, beslicht sal wordden metten vonnisse...'

Ook de modelkaart van 1667 liet een dergelijke mogelijkheid van aantekenen van beroep open.

V. ADVIES

Het gebeurde meer dan eens dat de gildebroeders het onder elkaar niet eens konden worden over bepaalde punten van het schieten of van het reglement. Gelukkig bestond er voor het bestuur de mogelijkheid om hierover raad in te winnen bij de hoofdgilden zoals de schepenen om lering konden gaan bij de stad waarvan zij het recht volgden. Van deze mogelijkheid om advies te vragen is er veelvuldig gebruik gemaakt.

Er ontstonden allerlei problemen: wie is koning, welke zijn de voorrechten van de keizer, wie moet panden gaan halen, enz.

Leuven zorgde voor de oplossing.

BESLUIT

De hoofdgilden van Leuven hebben tot in 1789 een ongemeten grote invloed op het gildeleven van het oude hertogdom Brabant uitgeoefend. Zij hebben zich steeds ingespannen om een eeuwenoude traditie ongeschonden te bewaren en door te geven aan de zich steeds opvolgende generaties. Door het schenken van modelkaarten hebben zij richtlijnen gegeven die elke gilde diende na te leven: het waren de basisprincipes. Door het uitspreken van vonnissen en het verlenen van adviezen toonden zij het doel dat moest verwezenlijkt worden. Waar anders dan in Brabant werden dergelijke leidinggevende hoofdgilden gevonden? Leuven heeft de identiteit van het Brabants gildewezen bepaald. Laten wij er daarom voor ijveren dat in het Europa van morgen deze kenmerken niet verloren gaan, maar dat ze zelfs als voorbeeld voor andere gewesten moge dienen.

Het Mestreechs Rizzjemint

Maastricht is een schutterij rijker, 't Mestreechs Rizzjemint'. Op 1 oktober a.s. zal de nieuwe schutterij zich presenteren (in haar nieuwe uniformen) op het Vrijthof. De leden van het Mestreechs Rizzjemint gaan gekleed in uniformen die een regiment (het Infanterieregiment Hardenbroek) droeg in 1777 toen dit gelegerd was in Maastricht.

Meer mag ik U op dit moment nog niet verklappen over de uitrusting en het optreden van deze schutterij. Ik wil U wel zeggen dat het zeer origineel is. In een volgend nummer van het Limburgs Schutterstijdschrift zullen we dieper op deze schutterij ingaan. Is Uw nieuwsgierigheid gewekt? Kom dan op 1 oktober naar Maastricht en U ziet welke verrassingen deze schutterij voor U in petto heeft.

Programma presentatie Mestreechs Rizzjemint 1 oktober:

09.30 u Vaandeloverdracht op de Markt door Locoburgemeester J. Wevers.

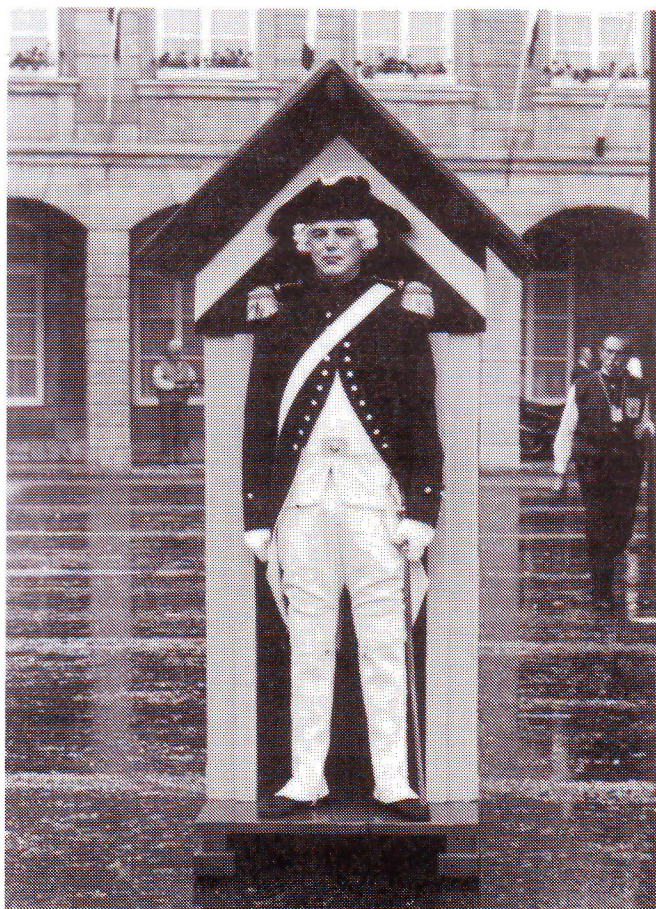
10.00 u H. Mis in de O.L.Vrouwebaseliek, tijdens de H. Mis inzegening van het vaandel en de schutters.

11.45 u Rondgang door Wijck.

14.00 u Optocht van ongeveer 25 schutterijen door Maastricht, route: Markt-Spilstraat-Grote Staat-Kleine Staat-M-Brugstraat-Het Bat-O.L.Vrouwplein-Wolfstraat-a/h Vleeshuis-Amorsplein-Vrijthof.

16.30 u Stands, demonstraties exercitie en drumbands op het Vrijthof.

19.00 u Optreden van Maastrichtse groepen.

Niet over één nacht ijs gegaan

Het idee om te komen tot oprichting van een schutterij werd in 1988 geboren. Het Mestreechs Rizzjemint telt 64 actieve leden (inclusief een tamboerkorps). De leden komen uit alle delen van Maastricht, uit de randgemeenten en zelfs uit België.

Trots vertelt en toont Lou Oosterbosch ons hoe in enkele maanden de schutterij zich van niets tot een respectabel korps ontwikkelde. Zo werden de leden voorlopig gestoken in bodywarmers met het vignet van de schutterij erop, werd er intensief geoefend bij zusterverenigingen met geleend materiaal, werden exercitie- en danslessen niet vergeten en heeft ze nu al een goed klinkend tamboerkorps.

Enkele leden belastten zich met het verzamelen van de documentatiemateriaal. Uitgangspunt was dat de schutterij niet alleen historisch verantwoorde uniformen zou krijgen, neen zij zou ook de namen en gebruiken gaan voeren die dit regiment eertijds kende.

De aanpak van het Mestreechs Rizzjemint belooft veel goeds. Door hun originele optreden zullen ze een verrijking betekenen voor het Limburgse schutterswezen, door hun chique en waardige voorkomen zullen ze ook als visitekaartje fungeren voor de stad Maastricht.

't Mestreechs Rizzjemint is te bereiken onder Postbus 90, 6200 AB Maastricht of via telefoon 043-219152.

W.P.

Grenzeloos de moeite waard

Dit is de titel van een dia-klankbeeld van Wijnand VAN LIESHOUT en Henk SCHELLEN in het kader van 150 jaar Limburg voor de Intergemeentelijke werkgroep Bocholt-Hunsel-Kinrooi-Stramproy en Thorn. Als inleiding worden heel wat beelden getoond van de schutterijen waarbij volgende tekst de beelden begeleidt: *'Schutterijen zijn in beide Limburgen nog dik gezaaid. Gelukkig, want de sjut is een brokje levende herinnering aan vroeger. Toen had een schutterij de eervolle taak in naam van de regerend vorst de burgers te beschermen en de orde in het gebied te handhaven. Geen ver-van-ons-bedshow, want ook in deze streek kregen vorsten, hertogen en bisschoppen het regelmatig met elkaar aan de stok. En onze voorvaderen plachten hun ruzies doorgaans niet achter de groene tafel bij te leggen. De schutterij van vandaag wortelt weliswaar in dat verleden, maar is al lang niet meer het beschermende privé-legertje van de vorst, de waakhond tegen een boze buurman. Schutters strijden niet meer tegen elkaar, maar met elkaar. De buks en het bolletje zijn de middelen waarmee de schutter probeert onderlinge broederschap te kweken. Een serieuze strijd, die soms verbeteren en niet zonder emoties wordt gestreden. Strijd voor dat ene doel: saamhorigheid tussen de mensen in het algemeen en de schutters in het bijzonder. Het is niet vreemd dat juist in de beide Limburgen dit stuk folklore nog zo'n levenskracht ademt ....'*

De dia-reeks wordt vertoond in de vijf gemeenten op de rondreizende tentoonstelling 'LANGS DE STREEP' en ze maakte aldus een goed promotie voor onze schutterijen.

Werner Smet.

Fa. M. WATERS

Ruim 50 jaar zijn wij makers van vaandels-
vendels en andere Gilde-atributen, in handwerk.

Wij leverden onlangs de vaandels van schutterij:
St. Catharina - Weert/St. Sebastianus - Kerkrade

Adres: Gruttostraat 2, zijstraat Nuenenseweg
C.J. Waters, Gruttostraat 2, 5667 PW Geldrop
Tel. 040 - 862372

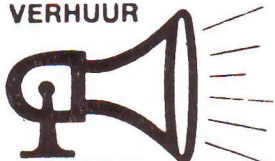
JvB

Goud en Zilver reparatie atelier Jan van Buul

Tevens reparatie van gilde- en schutterszilver

Lambertusstraat 51 - 6015 AR Neeritter - Telefoon 04756-5371

**GELUIDSINSTALLATIE-
VERHUUR**

J. Römers
GREVENBICHT
TEL. 04498-57787

**Geluidsverhuur
voor
binnen- en
buiten-
evenementen**

**GRATIS:
Caravanwagen
als organisatie-
centrum**

Peperstraat 4, 6127 AS Grevenbicht (gem. Born)

**Kleren maken dé man,
'n Cobben uniform dé schutter!**

COBBEN

Brugstraat 6-8, 6191 KC Beek (L.)
Telefoon 04490-71293

Ook als u problemen heeft met nalevering en
service is dit uw adres

**Echte Limburgse Braadworst
volgens Oud-Limburgs Recept**

een must voor ieder schuttersfeest!

SIMONS Vleeswarenfabriek

**Alles ambachtelijk bereid
door onze eigen specialisten.**

Bredeweg 83A, Roermond - tel. 04750-29601

clamode

Voor het ontwerpen en
maken van exclusieve
avond- en
gelegenheidskleding.
Gespecialiseerd in
koninginnenjurken.

Corrie Lammers
Terhofstadlaan 22
5711 VW Someren
Tel. 04937-5471

Een origineel kado voor uw:
jubilarissen, begunstigers, e.a. schutterij-acties.
Div. verpakkingen o.a. in een luxe 3-vaks-kist f 29,-
De ontvangst van eregasten op uw volgende schutters-
feest wordt een extra traditie!

Per 6 flessen (75 cl.) f 41,70

Wijnimport J. Habets

Wesch 4, 6255 NH Noorbeek
Tel. 04457-1955, Fax 04457-2044

Honderd jaar geleden . . . schuttersfeest aan de Maasbrug te Maaseik

Op 29 juni 1889 werd de nieuwe brug over de Maas tussen Maaseik en Roosteren plechtig ingehuldigd. De brug verving de veerpont die in 1841 in gebruik was genomen. Te Maaseik werden er drie dagen lang feestelijkheden georganiseerd.

Op zaterdag 29 juni was er een internationale wedstrijd voor schutterijen, zondag 30 juni een groot muzikfestival met 31 maatschappijen en op maandag 1 juli een prijskamp voor reisduiven en een groot volksfeest.

Onze aandacht gaat vooral uit naar het schietgebeuren. Dit had plaats om 10 uur 's morgens en er namen 29 schutterijen aan deel. Aan het station van Maaseik werd verzameld ter hoogte van het lokaal der inrichtende handboogmaatschappij.

Daar vertrok de optocht richting markt en stadhuis waar de erewijn werd aangeboden door burgemeester Ferdinand VERKISSEN. De wedstrijden zelf begonnen om 11 uur. De 29 ingeschreven schutterijen vinden wij terug in het programma hetwelk wij hierbij gedeeltelijk afdrucken.

Programma der Feesten welke zullen gegeven worden ter gelegenheid der plechtige inhuldiging der MAESBRUG.

Zaterdag 29 Juni 1889,

- 6 ure 's morgens Openting der feesten door 21 kanonschoten
- 10 ure 's morgens Groot Internationale Wedstrijd voor schutterijen

INGESCHREVEN SCHUTTERIJEN:

- 1 Opoeteren
  - 2 Dilsen St Martinus
  - 3 Neeroeteren St Catherina
  - 4 Neeroeteren St Donatus
  - 5 Neeroeteren St Gooris
  - 6 Neeroeteren St Lambertus
  - 7 Neeroeteren St Anna
  - 8 Neeritter St Lambertus
  - 9 Neeritter St Remigius
  - 10 Kinroy St Martinus
  - 11 Kinroy St Gerlachus
  - 12 Stramproy St Antonius
  - 13 Stramproy St Catherina
  - 14 Opitter
  - 15 Opitter-Rooren
  - 16 Mechelen aan Maas
  - 17 Stockheim Molenveld St-Bastianus
  - 18 Molen Beersel
  - 19 Groot-Beersel
  - 20 Manenstraat
  - 21 Maesecker-Solt St-Antonius gilde
  - 22 Niel-bij-Asch
  - 23 Kessenich St-Martinus
  - 24 Kessenich St-Paulus
  - 25 Boeholt St-Laurentius gilde
  - 26 Id. Gilde van St-Laurentius
  - 27 Tongerlo de jonge schutterij St-Pieter
  - 28 Tongerlo schutterij St-Joris gilde
  - 29 Tongerlo oude schutterij St-Cornelis gilde
- Vergadering der deelnemende gezelschappen in het lokaal der handboogmaatschappij dezer stad aan de statie.
- Optocht naar het stadhuis waar aan de bestuurleden der deelnemende maatschappijen den eerewijn wordt aangeboden.
- 11 ure. Openting van den Wedstrijd.
  - 9 ure 's avonds. Fakkellocht, Muziekfeest en Volksbal op de markt.

Aldus opgemaakt in zitting van het College van Burgemeester en Schepenen der stad Maaseyk, den 28 Mei 1889.

Op Bevel Namens het College
De Secretaris, De Burgemeester,
H. VANDERDONCK. FERD. VERKISSEN.

Wat betreft de deelnemende schutterijen uit de huidige fusiegemeente Kinrooi, vallen ons twee zaken op. Vooreerst vinden wij onder nummer 11 Kinroy St. Gerlachus terug, een schutterij die heden niet meer bestaat en waarover ons nog praktisch niets bekend is. Onder nummer 24 vinden wij Kessenich St. Paulus terug, een benaming die wij nooit eerder zijn tegengekomen. Wordt met deze schutterij de huidige Breidelzonen bedoeld, die na hun afscheuring van Sint Martinus onder deze naam gestart zijn? Zo ja, wanneer en waarom gebeurde dan de naamverandering? Wie kan klaarheid brengen?

Werner Smet.

Bronnen:

- Het Maesecker Weekblad van 1 juli 1889
- Martin BOONEN, in: De Maaseikenaar, jg. XX, nr. 1, 1989
- Piet HENKENS, in: Ter Eiken, jg. 13, nr. 4, 1989

Foto's: Karel PEETERS.

Gedenkpenning in het bezit van schutterij St. Martinus-Kessenich.

Bond Eendracht Born-Echt e.o. – 25 jaar –

In 1989 bestaat de schuttersbond Eendracht Born-Echt e.o. 25 jaar. Om dit heuglijke feit te herdenken werd een kroniek uitgegeven, werd in Echt een tentoonstelling van de Echter schutterijen gehouden en werd er op 9+10 september een jubileumviering gehouden.

Bijna twee jaar werkte Mevrouw M.F.L. van den Hoven-Tackenberg aan de totstandkoming van de 'Kroniek van 25 jaar schuttersbond Eendracht Born-Echt e.o. 1964-1989'. Aan de hand van soms zeer schaarse en onvolledige gegevens stelde zij een 144 pagina's boekwerk samen, waarop de bond Eendracht trots kan zijn. Tekenaar-schilder Jean Viehoff zorgde voor de illustraties. De werkwijze en de opzet van het boekwerk zijn een voorbeeld voor andere bonden om zo ook hun geschiedenis vast te leggen. Voor de schutterijen van bond Eendracht is het boek een aanmoediging om daar waar hun schutterij genoemd wordt nadere invulling te geven door het leveren van affiches, foto's etc.

De kroniek is te koop voor f 24,- bij bondssecretaris J. Knoors, Kanaalweg 7, 129 AX Berg-Urmond, Tel. 04490-31861 of tijdens de boekenbeurs.

Alvorens het boekwerk aan te bieden aan bondsvoorzitter Jo Herffs richtte Mevrouw van den Hoven zich in welgekozen bewoordingen tot de aanwezigen. De schrijfster stelde o.a. dat de vrouw belangrijke functies kan vervullen binnen het schutterswezen; 'En dan bedoel ik niet dat de vrouw zorgt dat het uniform keurig gewassen en gestreken is en dat manlief na een schuttersfeest weer veilig met de auto wordt thuisgebracht'.

Mevrouw van den Hoven bezoekt al vele jaren met haar man vele schuttersfeesten en tot haar genoegen heeft ze kunnen constateren dat er steeds meer aandacht wordt geschonken aan de vrouw; 'Nog niet zolang geleden konden de dames de struiken in, terwijl de mannen over een eigen toilet konden beschikken'.

Na afloop ging het gezelschap naar de zolder van het Oude Gemeentehuis waar Burgemeester Janssen van Echt de tentoonstelling rond de Echter schutterijen met een welgemikt schot 'opende'. In de ruimten van de Heemkundige kring heeft conservator Hajenius getracht een overzicht te geven van de 14 schutterijen die Echt eertijds rijk was en waar er nu nog maar 4 van over zijn.

NATUURTALENT

Tijdens het schieten om het persoonlijk kampioenschap van de schuttersbond E.M.M. op 27 augustus, baarde de 12 jarige Saskia Beelen opzien door haar trefzekerheid. Saskia, lid van schutterij St. Cornelius-Swartbroek staat dit jaar voor het eerst onder de buks. Pas bij het 105e schot schoot Saskia mis.

Foto: Overhandiging van het eerste exemplaar aan bondsvoorzitter Herffs.

**MET DANK AAN ALLEN
DIE HET MOGELIJK MAAKTEN
DEZE UITGAVE TE REALISEREN**

Andermaal: Vrouwen in de Schutterij

Naar aanleiding van het artikel: 'De vrouw in de schutterij?' in het Limburgs Schutterijdschrift nr. 2, maart 1989 ontving de heer Daamen een brief van schutterij St. Joseph uit Budel-Dorplein. Hij is geschreven op ingeving en in naam van het dameszestel van vereniging.

M.W.A.Frenken-Bouwman

Past.Lemmenstr.6

6023 AG Budel-Schoot

Budel-Schoot 14-3-89

Geachte Heer

Naar aanleiding van Uw stukje in het Limburgs Schutterijdschrift deze reactie.

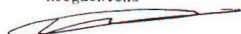
Deze brief is namens alle "manwijven", zoals u ons zo lieflijk noemt, van onze schutterij. Uw stukje hebben wij als zeer beledigend en discriminerend ervaren, discriminatie is in Nederland bij de wet verboden. U denkt dat door de opdringeringsdrang van dames in de schutterij het voortbestaan van de eeuwenoude schutterstraditie in gevaar komt.

Wij vragen ons eigen af wat er van een schutterij over zou blijven als alle dames die actief in het schutterswezen zijn er mee zouden stoppen. Bij onze schutterij zou zich dat al openbaren doordat dan de helft van het bestuur op zou stappen, deze dames functioneren in het bestuur zo goed dat ze door onze manlijke leden herkozen worden. Iedere schutterij heeft de hulp van dames hard nodig, wat zou een concours zijn zonder de hulp van onze dames, en daarom vinden wij het jammer dat u deze onmisbare mensen zo de grond inboort.

Op de vergadering van de O.L.S.federatie is hier ook over gepraat. Wij begrijpen ook niet wat het kledings en drinkgedrag alsmede het roken dat u ook aanhaalt met een schutterij te maken heeft. Wij hopen voor u dat dit stukje niet door een gevoel van minderwaardigheid uwerzijds is geschreven, want in onze ogen is niemand minderwaardig aan een ander.

Wij hopen dat wij als schutterij nog heel lang mogen profiteren van ons dameszestel en hun geweldige prestatie's onder de buks, waar zij nu mannetje staan.

Hoogachtend

voorzitter schutterij
St. Joseph Dorplein

Uit de reactie die de heer Daamen vervolgens samenstelde haalde de redactie die delen die van belang zijn voor de lopende discussie.

'Indien in het gewraakte artikel het zestel van de schutterij St. Joseph zich beledigd en gediscrimineerd voelen, dan was dit zeker niet mijn bedoeling en vraag daarvoor honderdvoudig verontschuldiging. Het woord 'discrimineren' heeft in Nederland schijnbaar een heel andere betekenis dan in België. Ik had niet de bedoeling om in mijn artikel iemand te beledigen noch te discrimineren'.

Verder: 'Er zal niemand aanstoot hebben dat vrouwen in de schuttersgeledingen als koningin opstapen en jonge meisjes in trommelkorpsen of muziekgroepen. Dit draagt bij tot het verhogen van het esthetisch cachet ener schutterij. Dat vrouwen zeten in het bestuur van sommige schutterijen kan aanvaard worden. Doch in geen enkel opzicht mag de vrouw getolereerd worden onder de buks al mag zij nog zo goed haar 'MANNETJE' staan'. Tot slot: 'Schützenverein ist Männersache' en dat moet zo blijven'.

Joannes DAAMEN.

Door de gevoerde discussies is gebleken dat er binnen het schutterswezen nogal verschillend wordt gedacht over de vrouw onder de buks.

Dat er tussen schutterijen en bonden onderling verschillende standpunten bestaan t.a.v. deze ontwikkeling, moet n.m.m. gerespecteerd worden en dient ook zo te blijven. Immers de besturen van de desbetreffende schutterijen en bonden verdedigen elk op hun niveau een besluit (vaak op plaatselijke traditionele gronden gebaseerd) dat door hun leden op democratische wijze is genomen.

Zo ook dienen tijdens het O.L.S.-Feest de reglementen van de O.L.S.-Federatie nageleefd te worden. In het O.L.S.-Federatiebestuur weet uiteindelijk elk individueel lid van elke schutterij zich vertegenwoordigd door zijn bondsvoorzitter. Dat de O.L.S.-Federatie, door verdergaande ontwikkelingen binnen het Limburgse schutterswezen, over enige tijd haar huidige standpunt t.a.v. de vrouw onder de buks mogelijk zal moeten/kunnen herzien, valt daarom binnen de mogelijkheden. Het 'probleem' van de vrouw onder de buks is niet van gisteren, het leefde al in 1954 binnen het bestuur van de O.L.S.-Federatie. Het getuigt van veel moed dat het Federatiebestuur dit probleem bespreekbaar wil houden.

De dames hebben te kennen gegeven zich achter het standpunt van de O.L.S.-Federatie te scharen.

Wim Pijpers.

Schutterij St. Martinus-Houthem, anno 1599

Schutterij St. Martinus Houthem

1599

Uit de 17e eeuw zijn niet zo veel gegevens bekend, wel onder meer dat ook de Houthemse schutters landsbelangen hebben gediend hetgeen onder meer blijkt uit een extract uit het 'Reces register 1655-1660' van de Staten van Staatsch Valkenburg d.d. 25 oktober 1658, luidende:

'Geëxamineert de requeste van de schutten van Valkenborgh ende Houthem, is aen deselve toe gelegd de somme van seven ende dertig guldens acht stuivers swaer ter saeken van eenige teringen ten tijde deselve in dienste van 't landt zijn worden geëmployeert'.

De diensten bestonden voornamelijk uit patrouilleren en 's nachts wachtlopen (Land van Overmaas nr. 6619).

Uit de 18e eeuw zijn gelukkig nog een aantal zilveren konings- en keizersplaten bewaard gebleven. De zilveren koningsvogel stamt eveneens uit de 18e eeuw.

De oudste nog aanwezige koningsplaat draagt het opschrift: 'Antonius Stassen, Koningk onder de schutterij van Houthem 17.8'.

Volgens deskundigen is deze plaat uit de periode 1710-1730. Zij is dubbel gebruikt, met andere woorden ze heeft gediend voor twee verschillende koningen. Naam en jaartal van de eerste koning zijn niet meer te ontcijferen. Op de oudste keizersplaat, welke onze schutterij bezit, staat vermeld: 'W. Philippi Ersten Kyser van Houytem Anno 1734'.

In de eerste helft van de 19e eeuw volgde een ruime periode van rust. Op initiatief van enkele leden van de oude schutterij, te weten Jan Hendrik Ramakers, Antoon Massot, Willem van Sintfijt, Willem en Johannes Speessen, werd op 20 februari 1853 een vergadering belegd met als doel het herstel van de aloude schutterij.

Het schuttersboek uit 1853 vermeldt dat op het einde van deze vergadering de schutterij 86 leden telde; nadien meldden velen zich nog aan. De interesse in het lidmaatschap van onze schutterij was dus zeer groot, bijna elk Houthems gezin was vertegenwoordigd.

Dat de schuttersraad er geen gras over liet groeien blijkt uit het feit dat reeds op 17 april 1853 de schutterij in uniform een rondgang door Houthem maakte.

Vermeldenswaard is ook het bijzondere schuttersfeest dat met Pinksteren 1856 in Houthem gehouden werd. De 'manoeuvres' trokken duizenden uit de omtrek die getuige wilden zijn van deze 'tweedaagse miniatuur veldslag'.

In het schuttersboek staat hierover uiteraard een verslag.

1988: V.l.n.r. 1e Luitenant Willy Reintjens, Generaal-Majoor Emile Zurstrassen, keizerspaar Theo en Mia Schroeders, Koning Chris Teheux en echtgenote Ine, Luitenant-Generaal Sjo Plusquin en echtgenote Andrea, beschermheer Mr. J. Wortmann en Majoor Arno Roeloffzen.

Bij gelegenheid van het 300-jarig bestaan werd in de zomer van 1899 een groot schuttersfeest georganiseerd. Hieraan namen 15 schutterijen uit Zuid-Limburg deel.

In de twintiger jaren van deze eeuw was de schutterij weer rustend.

Andreas Sleijpen, Theodoor Schroeders en Pastoor Ribbergh namen in 1933 het initiatief om de schutterij weer nieuw leven in te blazen.

Na de Tweede Wereldoorlog waren het o.a. Willem Boreas, Wim Haagmans, Jef Jacobs, Sjo Plusquin, Jules Frissen, Frans Heijnens, Giel Mulleneers, Hubert Sleijpen en Sjeng Schoenmaekers die onze schutterij tot grote bloei brachten.

Een hoogtepunt was het Nederlands kampioenschap in de eredivisie sectie C dat ons klaren- en tamboerkorps in 1981 o.l.v. tamboermajoor-instructeur Theo Lodewick behaalde.

De huidige instructeur van ons muziekkorps is Michel Mordant.

Sinds 1985 is Theo Schroeders niet alleen voorzitter van onze schutterij maar ook keizer, de vijfde keizer sedert 1734. Zijn voorgangers waren de reeds eerder genoemde W. Philippi, P. Jacops 1785, P. Duykers 1860 en Leopold Molin 1919. Bij zijn uittreden draagt Theo niet alleen zijn eigen keizersplaat mee maar ook die van al zijn voorgangers.

Koning is Chris Teheux; bij de samenstelling van deze bijdrage was de nieuwe koning nog niet bekend daar het koningsvogelschieten plaatsvond op 2 september.

Mr. J.C.E. Wortmann is de beschermheer van onze schutterij.

In november 1989 gedenken wij intern het 390-jarig bestaan.

Schutterij St. Martinus kan, ondanks soms enige tegenspoed, terugzien op een rijk verleden waarin broederschap en het uitdragen van de Limburgse schutterstradities centraal stonden.

Over 10 jaar hopen wij op grootse wijze ons 400-jarig bestaan te mogen vieren. Wij zullen in elk geval ons best doen om ook in de 21e eeuw de Limburgse schutterstradities te laten voortleven.

Arno Roeloffzen, Secretaris schutterij St. Martinus.

3 nieuwe schutterijen in Lommel

Tot 1972 kende Lommel 5 schutterijen. Door allerlei factoren liep het aantal zelfs terug tot 3 in 1984. Deze 3 overgebleven schutterijen telden gemiddeld 4 leden. In het zicht van 1000 jaar Lommel, besloten de 3 gilden een poging te doen om de 3 gilden nieuw leven in te blazen.

Op 30 juli 1989 was het zover. Schuttersgilde St. Ambrosius organiseerde een schutterstreffen waaraan ook de gilden St. Joseph en St. Sebastiaan aan deelnamen. In een opperbeste sfeer en beestachtig slecht weer streden 75 schutters om een wisselbokaal.

In zijn openingswoord noemde voorzitter Jan Vanden Boer deze samenkomst een voorlopig hoogtepunt in het gildebestaan van Lommel.

Representatie

Het St. Ambrosiusgilde gaat voorlopig getooid in de oude uniformen van St. Sebastiaan-As. Het St. Jozefgilde ontving op 12 augustus haar nieuwe uniformen.

De leden van het St. Sebastiaangilde zijn voorlopig te herkennen aan een rode sjerp en een klak waarop de letters 'GSSB' staan. Alle drie de gilden zullen tijdens het Internationaal Schutterstreffen, hun gasten in splinternieuwe uniformen begroeten. Deelname is al toegezegd door 40 schutterijen uit Nederlands- en Belgisch-Limburg, maar ook uit Noord-Brabant.

SAS-voorzitter Bob Degol toonde zich verheugd dat het schutterswezen in dit deel van Belgisch-Limburg springlevend is en sprak de hoop uit dat het initiatief van de 3 Lommelse gilden navolging mag vinden in die plaatsen die geen of slechts rustende schutterijen kennen.

Ook de burgemeester van Lommel, Louis van Velthoven, was bijzonder ingenomen met het initiatief van de 3 gilden en stelde een subsidie van 50% van de aanschafkosten van de nieuwe kleding in het vooruitzicht. Burgemeester van Velthoven riep de drie gilden verder op om deel te nemen aan allerlei activiteiten. 'Toon U, zodat de Lommelaars ook in de toekomst een vooraanstaande rol zullen gaan spelen in het Oud-Limburgse Schutterswezen'. Winnaar van dit treffen werd het gilde St. Joseph. Wanneer de Lommelse gilden op 29 mei 1990 hun mini-O.L.S. organiseren dan zal dit geschieden op

een terrein, beschikbaar gesteld door de gemeente Lommel, ter grootte van 3 O.L.S.-feestterreinen.

Korte historie van de drie gilden.

St. Ambrosiusgilde. De Compagnie van de H. Ambrosius werd opgericht op 7 december 1815 en was aanvankelijk een bond van bieboeren (imkers) met de allures van een schuttersgilde. Na diverse perioden van bloei en rust teert de gilde vanaf 1972 nog voort onder de impuls van enkele 'ware' gildebroeders.

St. Jozefgilde. Opgericht na 1902 als parochiegilde in Lommel-Kolonie (thans Heuvelse Heide genaamd) schoot deze gilde aanvankelijk met een zwaar oud Duits geweer. Toen dit verboden werd, schafte men zich de karabijn aan. Ondanks dat de gilde in 1971 nog 51 broeders telt, kwijnt ze langzaam weg.

St. Sebastiaangilde. Het stichtingsjaar is onbekend maar moet vóór 1763 liggen, aangezien de gilde beschikt over een zilveren plaat met het jaartal 1763. Het was aanvankelijk een handbooggilde. Helaas gingen veel archiefstukken verloren. Vast staat wel dat Fransus Hurckmans in 1785 keizer werd; het gilde zou tot 1930 moeten wachten op haar volgende keizer (Arnold Quinten-Bal). In 1959 constateert de gilde dat het aantal afwezigen tijdens bijeenkomsten toeneemt. In 1967 telt de gilde nog 30 broeders en zusters tijdens het patroonsfeest, in 1971 worden nog 13 volgelingen geteld. De eens zo trotse gilde gaat een periode van rust tegemoet. W. Pijpers.

Commandantencursus oude en nieuwe exercitie

– voor beginners en gevorderden –

I.v.m. de te geringe belangstelling konden de geplande commandantencursussen aan het begin van dit jaar geen doorgang vinden.

Het bestuur van de Oud-Limburgse Schuttersfederatie betreurt dit ten zeerste, te meer daar deze cursussen van groot belang zijn voor de schutterijen.

De aangeboden cursusstof dient overgedragen te worden aan de overige leden van de schutterij, waardoor nog meer mogelijkheden worden geschapen om tijdens schuttersfeesten etc. nog beter voor de dag te kunnen komen.

Het Federatiebestuur biedt de schutterijen in januari 1990 wederom de mogelijkheid om voor deze cursussen in te schrijven. Per lesgroep is een minimum aantal cursisten van 12 vereist.

Belangstellende schutterijen kunnen hun kandidaten nu reeds opgeven bij de secretaris van de O.L.S.-Federatie, Mr. Dr. Froweinweg 1A, 6287 CA Eys, Telefoon 04451-2386.

Onvoorzien omstandigheden voorbehouden, zal de cursus Nieuwe exercitie voor beginners als gevorderden worden gegeven in Montfort op zaterdagmiddag. De cursus Oude exercitie voor beginners en gevorderden zal gegeven worden in Brunsum op zondagmorgen. Het cursusgeld bedraagt f 125 per persoon.

De cursus telt 14 à 15 lessen van elk twee uur, afhankelijk van de vorderingen.

Namens de O.L.S.-Federatie
Fr. Schrijvers, Secretaris.

Sportprijzen
Sportkleding
Relatiegeschenken
Feest- en fopartikelen

Onbetwist no. 1 in keuze en service en kwaliteit

Voor iedere tak van sport, voor muziek, schutterij en carnaval hebben wij de mooiste en grootste collectie sportprijzen en onderscheidingen.

Alle bij ons gekochte prijzen en onderscheidingen worden gratis in onze computergraveer-inrichting voorzien van de door u gewenste tekst.

Loop vrijblijvend bij ons binnen!

Sporthuis Bakkers
 Stationstraat 9-10, 6365 CK Schinnen
 Tel. 04493-1604

De schutters schieten bijna altijd raak
 maar wilt U wat voor de baby hebben,
 kom dan naar onze zaak.

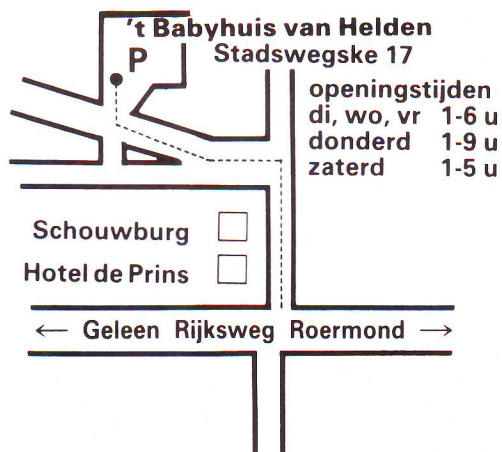
't Babyhuis van Helden

SITTARD

Stadswegske 17
 Limbrichterstr. 45-47

04490-26851
 04490-15218

Groot assortiment
 baby- en doorgroeikamers, kinderwagens,
 wandelwagens, buggy's, boxen, stoelen, autostoelen,
 campingbedjes en sitters

Goed geschoten!

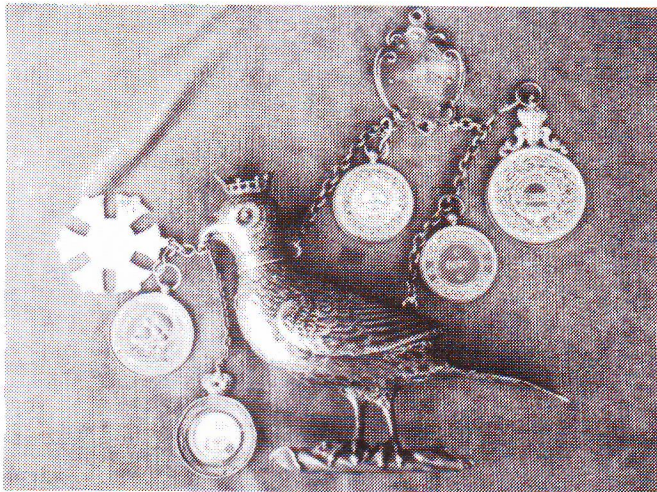
Brand

HET BIER WAAR LIMBURG TROTS OP IS.

Oud koningszilver van de voormalige St. Martinusschutterij te Dilsen gered

Het koningszilver, doorgaans bestaande uit een vogel, een ketting en een reeks schilden en penningen, behoort ongetwijfeld tot het kostbaarste bezit van een schuttersgilde. Terecht wordt dan ook — meer dan vroeger het geval was! — speciaal gewaakt over dat unieke bezit. Maar wat gebeurt er met het koningszilver, als een schutterij ophoudt te bestaan? Met dat probleem zat tot voor kort de bevolking van Dilsen-Centrum opgezadeld, waar in 1963 de St. Martinusschutterij werd ontbonden. De schutterskamer was toen ingericht in de dorpskerk 'De oude Toren', die door het echtpaar Martinus Prikken en Helene Ramakers werden ogen gehouden. Daar werd ook het koningszilver bewaard. Na 25 jaar begonnen heel wat oud-Dilsenaren vragen te stellen over het aloude schuttersbezit of wat er nog van overbleef.

De Geschied- en Oudheidkundige Kring van Dilsen-Centrum, die de taak op zich nam het cultuurhistorisch erfgoed in eigen gemeente te beschermen en voor de toekomst veilig te stellen, werd om informatie gevraagd. Het kringbestuur nam derhalve contact op met mevrouw Prikken-Ramakers, die na enige aarzeling op 25 mei 1989 het oude koningszilver afstond aan de onderhandelaars, J. Daamen en G. Haldermans, met de bedoeling het over te dragen aan het gemeentebestuur van Dilsen.

Het koningszilver van de voormalige St. Martinusschutterij van Dilsen, met de mooie vogel van 1618 (foto: J. Daamen, As).

Het koningszilver omvat een gekroonde vogel. Op de halsband is de volgende tekst ingegrift: S. MARTIN(U)S V(AN) DILSEN en op het stokje, waarop de vogel is gezeten, prijkt het jaartal: Anno 1618. Op de onderkant van de staart is een schildje aangebracht met de letters FM, het persoonlijk merkteken van Frederik Malders (1593-1662), zilversmid te Maaseik, die de koningsvogel in 1618, waarschijnlijk op verzoek van pastoor Kempnick, heroprichter van de schutterij, maakte. De sierlijke vogel, die ruim 36 gulden kostte, werd door de schutterij in 1618 voor het eerst meegedragen in de Sakramentsprocessie.

Aan de ketting, die door middel van twee ogen op de rug van de vogel is bevestigd, hangt één 17de-eeuwse zilveren plaat, met een gegraveerde afbeelding van de schutterspatroon St. Martinus te paard, die zijn mantel deelt met een bedelaar. Luidens het bijgevoegde jaartal werd dat schild in 1618, dus samen met de vogel, gemaakt, zeer waarschijnlijk in het werkhuis van zilversmid Malders. Aan die ketting zijn nog drie koperen penningen bevestigd: één van 1896, geschonken door de schutterij van Obbicht, ter gelegenheid van een schuttersfeest; één van 1879, afkomstig van de schutterij van Grevenbicht-Papenhoven; één van 10 mei 1914, herinnerend aan een schuttersfeest te Meeswijk.

Aan de bek van de koningsvogel is een andere zilveren ketting vastgehecht, met drie medailles: één zilveren medaille, geschonken op 8 september 1876 door de gemeente Grevenbicht voor de mooiste koningsvogel; één koperen penning, gegeven door het Limburgs provinciebestuur, naar aanleiding van het eeuwfeest van de Boerenkrijg (1798-1898); één zilveren keizersplaat van Theodoor Hermans, die in 1888 keizer van de St. Martinusschutterij werd. Het koningszilver van Dilsen is, behoudens de vogel en één schild, niet erg oud, maar het verwijst toch naar een stukje geschiedenis van de schutterij. Daarom is het koningszilver in zijn geheel van groot belang.

J. Daamen, ondervoorzitter van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Dilsen, overhandigt op 26 mei 1989, in het bijzijn van kringvoorzitter M. Jacobs, het oude koningszilver aan burgemeester H. Ramakers (foto: J. Daamen, As).

Dankzij de inzet van de plaatselijke Geschied- en Oudheidkundige Kring werd het gered. Het oude schuttersjuweel is thans in een glazen toonkast in het kabinet van de burgemeester voor het publiek tentoongesteld. Een schutterspatrimonium, dat voor de toekomst beveiligd is!

Jan Gerits

Geraadpleegde literatuur: J. Gerits, Frederik Malders (1593-1662), zilversmid te Maaseik, werkte voor de schuttersgilden in Maasland en Kempen, in: Limburgs Schutterstijdschrift, nr. 2, maart 1989, blz. 21-22.

M. Jacobs, Koningszilver van de Schutterij Sint-Martinus van Dilsen-Dorp, in: Thilesna. Driemaandelijks tijdschrift van de Geschied- en Heemkundige Kring Dilsen, III, 1989, nr. 3, blz. 3-7.

Op de korrel

Nieuw gebouw en vaandel voor St. Joris-Wessem

Onlangs ontving schutterij St. Joris-Wessem een nieuw vaandel en een nieuw verenigingsgebouw. Het oude, bestaande gebouw was aan vernieuwing toe. Dankzij de inzet van een aantal leden en vrijwilligers is een nieuw gebouw herrezen.

Het bestaande vaandel was na tien jaren al aan vervanging toe. Het ontwerp van het nieuwe vaandel werd afgeleid van een reeds eerder ontworpen vaandel.

Aansluitend aan de inzegening van het vaandel en het gebouw vond er een koning-/prins-/prinses-schieten plaats. Winnaar werd Jan Maessen. Bij de jeugd wist Rogier Joris met de lichte buks de hoogste eer te behalen.

Koningin voor één dag

Maria Bieliën-Oyen van St. Sebastiaan-Grote Brogel zag op 10 juni haar grote wens in vervulling gaan toen ze werd gevraagd om als koningin van schutterij St. Sebastiaan de Jacoba van Beierendag in Oostvoorne op te fleuren.

De eigenlijke koningin (Lysette Ceyssens) was verhinderd i.v.m. een komende bevalling. De rondgang door Oostvoorne zou te veel vergen van Lysette en daarom verzocht het schutterijbestuur aan Maria om de plichtplegingen van Lysette in Oostvoorne waar te nemen. Trots stapte Maria door Oostvoorne.

Haar wens kreeg extra veel waarde toen ze, met het koningspaar van St. Job-Leuken en met Jacoba van Beieren en haar gemaal mocht poseren op de eeuwenoude burcht.

Beide schutterijen zijn voortreffelijke ambassadeurs geweest voor het Limburgse schutterswezen, hiervan getuigen de vele positieve kranteknipsels.

Limburgs Schutterijenmuseum geopend

Stipt om 14.00 uur op 3 juli opende S.A.S.-voorzitter Bob Degol het Limburgse Schutterijenmuseum in Stramproy. Diezelfde middag kon het museum zich verheugen over het bezoek van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Stramproy.

Bob Degol was blij dat het museum een eigen tehuis heeft gevonden. De inrichting en de heropening van het museum in dit korte tijdsbestek werd mogelijk dankzij een aantal mensen (SAS-leden en Stramproyenaars). Burgemeester Beckers bood bij die gelegenheid het museum een schildje aan met het gemeentewapen van Stramproy.

Bob Degol reikte het schildje door aan een van de twee 'architecten' van het museum, Drs. Jan Gerits met de woorden: 'Opdat dit schildje een verantwoord plaatsje krijgt in ons museum', aldus de SAS-voorzitter.

Tijdens het Federatiefeest-Zuid op 23 juli 1989 werd Wiel Kruitwagen in het zonnetje gezet. Wiel kreeg een fraai wandbord vanwege het feit dat hij al meer dan 40 jaar ononderbroken meetrokt in het Federatiefeest en 25 jaar bestuurslid is van de Federatie-Zuid, waarvan de laatste 18 jaar als penningmeester.

Bestuurswisseling

Op zaterdag 12 augustus nam de Voorzitter van schutterij St. Jan-Grubbenvorst tevens voorzitter van de Schuttersbond Juliana, A.A.C. van der Vleuten afscheid.

Zichtbaar ontroerd was de scheidende voorzitter toen hij van Burgemeester Vermaaten een Koninklijke Onderscheiding opgespeld kreeg.

In welgekozen bewoordingen en met cadeaux onderstreepten vele sprekers de verdiensten van de heer van der Vleuten voor het schutterswezen.

De nieuwe voorzitter van Schuttersbond Juliana is Drs. Louis Litjens uit Helden, de nieuwe bondssecretaris is Mevr. Riet Fleuren-Swinkels. Bij schutterij St. Jan is Tom Rutten de nieuwe voorzitter.

H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen

In het kader van haar 350-jarig bestaan werden op 18 augustus de volgende personen gehuldigd tijdens een receptie in de feesttent in Daniken: Jeu Janssen vaandrig, Leur Maes geweerdrager, Sjeer Jorissen voorzitter-commandant, Gino Carovigno 2e luitenant en Nic Smeets geweerdrager.

Tijdens de receptie bood het dames-comité het nieuwe vaandel aan.

Bokkerijders, Limburgers om trots op te zijn

Op 18, 19 en 20 augustus werd in het openluchttheater in Valkenburg een spel opgevoerd over de Bokkerijders. Duidelijk kwam de rol naar voren van de schutterijen in de 18e eeuw. Enkele leden van schutterij St. Jan-Nieuwstadt beeldden op voortreffelijke wijze de taak van de schutterij uit. Het spel 'Bokkerijders, Limburgers om trots op te zijn' was een groot succes en is zeker voor herhaling vatbaar.

Op 3 september werd in Stramproy een Grensloos schuttersfeest georganiseerd, waaraan 23 schutterijen deelnamen uit de grensgemeenten.

Het initiatief om te komen tot een dergelijk schuttersfeest stamt van burgemeester Beckers van Stramproy. Burgemeester Beckers stelde het schuttersfeest in het kader van 150 jaar deling der Limburgen. De meeropbrengst bestemde hij voor het Limburgs Schutterijmuseum in Stramproy.

Zowel burgemeester Beckers als O.L.S.-president L. Stals spraken aan het eind van het feest lofwoorden. Toegezegd werd dat dit Grensloos schuttersfeest voortaan jaarlijks zal plaatsvinden, beurtelings in Nederland en België.

Grenslandkoning werd de schepen van Bocholt Jan Schrijvers, die na 141 schoten het embleem der Limburgen neerhaalde.

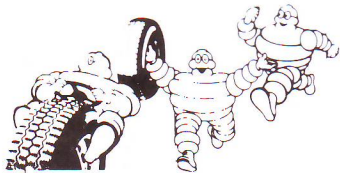
EIGEN SCHUTTERSGEBOUW VOOR SCHUTTERIJ 'T ZANDAKKERGILDE

Op zaterdag 2 september opende de Venrayse Schutterij 't Zandakker Gilde St. Jan, die reeds tien jaar haar schuttersweide heeft aan de Endepoel, haar nieuwe schuttersgebouw. Daarmee heeft de laatste van de eenentwintig schutterijen en gilden, die aangesloten zijn bij de Bond Juliana een eigen onderkomen. Het bijzondere van dit schuttersgebouw is, dat het door de leden zelf in hun vrije tijd werd gebouwd en dat hoofdzakelijk gebruik werd gemaakt van oude materialen.

Amstel.

Een pils om van te houden.

**LAAT KICKEN
NAAR UW
BANDEN KIJKEN**

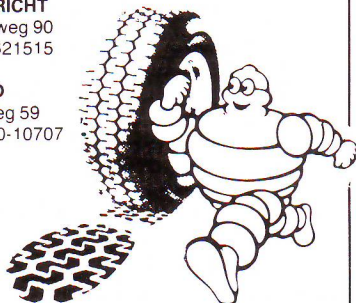
Bandenspecialist
KICKEN b.v.

VOERENDAAL
Valkenburgerweg 41
tel 045-751700

MAASTRICHT
Bemelerweg 90
tel 043-621515

TEGELEN
Kaldenkerkerweg 96
tel 077-33433

SITTARD
Bergeweg 59
tel 04490-10707

GILDE- en SCHUTTERSZILVER

Goud- en Zilversmederij
JUWELIERS-HORLOGES

Jan Andriessen

**DORPSSTRAAT 54
5708 GJ HELMOND (STIPHOUT)
TELEFOON 04920-50792**

Het vendelen wordt ondergewaardeerd in de Limburgse schutterswereld

Hoewel het Limburgse schutterswezen zich in hoofdzaak op zijn krijgshaftig verleden oriënteert en daardoor militaristisch getint is, zijn sinds de jaren '60 hier een klein maar groeiend aantal verenigingen overgestapt op de zogenaamde gildecultuur. Zij verruilden het historische legeruniform voor een gildekostuum. Welhaast automatisch namen zij vervolgens ook het vendelen ter hand, aangezien dit als vanouds bij de gildetraditie hoort. Voor menig rechtgeaarde Limburgse schutter heeft men daarmee het rechte pad van de schutterstraditie verlaten. Zij denken nogal laatdunkend over het vendelen, dat in hun ogen niet kan tippen aan de exercitie. Toch is dat niet terecht, zoals uit het onderstaande blijkt.

'Het vendelen is van oorsprong een militaire oefening,' zegt Frans 'Sus' Geens van het Instituut voor Vlaamse Volkskunde. *'Het is daarom eigenlijk heel raar dat dit in het Limburgse schutterswezen tot voor kort nooit tot ontwikkeling is gekomen'.* Vol trots toont hij vervolgens een aantal boekjes uit de 17e eeuw, waarin het vendelen direct naast het zwaardvechten is geplaatst. Volgens deze oude geschriften heeft het vendelzwaaien tot doel *om het lichaam lenig te maken en aldus geschikt voor andere oefeningen.* Het was dus een lichamelijke training ten bate van de overige exercities.

Al dit staat ook te lezen in het vlot geschreven boek *Het vliegend vendel* dat onder redactie van Sus Geens, dr. Eugeen van Autenboer, Jan Toorians e.a. in 1984 verscheen. In dit uitstekend verzorgde boek staat het vendelen van A tot Z beschreven, zo ook een historisch overzicht.

De betekenis van het vaandel

Waar en wanneer het vendelen voor het eerst ontwikkeld is, kan niet met zekerheid worden achterhaald. Jan Toorians leidt uit een aantal aanwijzingen af dat Italië, en dan met name Toscane, in de 13e eeuw de bakermat vormde.

In de oudste geschriften krijgt de vaandrig een belangrijke functie toebedeeld. Het vaandel dat onder zijn hoede is, had (en heeft) namelijk een beduidende symbolische functie. Het vormde een baken te midden van de chaos van het slagveld. De vechtende troepen konden zich hieraan oriënteren. Tevens werden er met het vaandel, evenals met de trom en de bazuin, commando's doorgegeven. Ook vervulde de vlag een psychologische functie. Zolang zij boven het strijdgewoel bleef wapperen, wist men dat de strijd nog niet verloren was.

Echter niet alleen in de strijd was de vaandrig van belang. Te allen tijde vormde zij een bindend element. Opgesmuikt met het wapen van de vorst of heer die men diende en verdedigde, is het vaandel een uiting van trouw.

Het vendelspel

Een voorwerp dat zoveel betekent moet dus terdege worden behoed. Zelfs in de meest moeilijke omstandigheden dient de vaandrig de vlag hoog te houden. Indien hij gewond mocht raken aan een hand, moet hij in staat zijn om met de ander verder te vendelen. Ja zelfs wanneer zijn beide armen zouden worden

afgerukt, moet de vaandrig in staat zijn om te voorkomen dat de vlag ten onder gaat. Zijn voeten nemen dan de taak van de armen over.

Vanuit deze gedachte is de vendelkunst ontstaan. In het vendelspel kan de vendelier al zijn vaardigheden tonen, en laten zien dat hij elke situatie aan kan. Deze kunst is vooral in de schuttersgilden tot volle bloei gekomen. In het leger heeft het vendelen slechts gedurende een relatief korte periode een vaste plaats in het exercitieprogramma gehad. In de ridderacademies bleef het iets langer gehandhaafd, vooral vanwege de schoonheid en de esthetica. In de ambachts- en schuttersgilden daarentegen werd het vendelspel warm aan de borst gedrukt, waardoor het een plaats veroverde die tot op heden gehandhaafd is. Zodoende bewijzen de vendeliers tijdens de moderne vendelwedstrijden nog steeds hun kunnen en onverschrokkenheid.

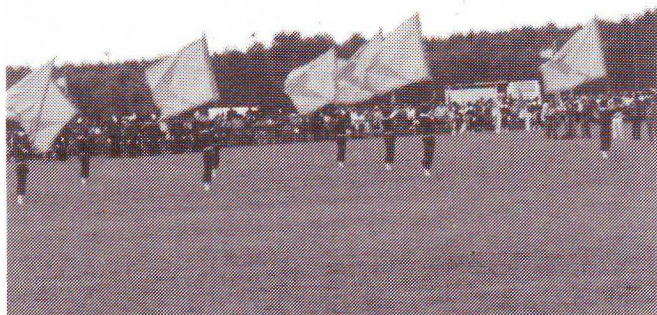
De vendeltraditie in de gilden kreeg nog sterkere wortels toen ook de katholieke kerk aan het vaandel een hoge symbolische waarde ging toekennen. Men zag in het vendelspel de strijd tussen St. Joris en de draak; een strijd tussen goed en kwaad. Daarmee werd het militaire element steeds meer naar de achtergrond verdreven en kwam het feestelement voorop te staan.

Hulde en eer

Sinds die tijd fungeert het vendelspel in de gilden als een huldeblijk en eerbetoon. De nieuwe schutterskoning mag bijvoorbeeld over het vaandel lopen, want door zijn verheven positie en 'onschendbaarheid' kan hij het reine doek immers niet besmeuren. Dit gebruik schijnt door de hertog van Brabant te zijn geïntroduceerd. Hij mocht tijdens zijn inhuldiging eveneens over de gildevaandels lopen. Hiermee brachten de schuttersgilden tot uitdrukking dat ze hem eerden en hij op hun trouw kon rekenen. Ook de pastoors en burgemeesters mochten bij hun installatie over de vlag lopen.

Verder wordt tijdens de traditionele teer- of feestdagen voor het gezelschap gevendeld, terwijl men bij

de inhuldiging van een nieuw lid het vaandel over zijn hoofd zwaait ten teken van zijn opname in het schuttersgilde.

Tot op heden ben ik geen oude documenten tegengekomen waaruit blijkt dat in (Nederlands-) Limburg soortgelijke gebruiken hebben bestaan. De symbolische waarde van het vaandel is natuurlijk het zelfde, maar van een vendeltraditie ontbreekt elk spoor. In het Maasdal brengt men enkel met de vlag een laatste groet bij het graf van een overleden schutter, waarbij nog niet vaststaat wanneer deze praktijk is ingevoerd.

Het hedendaagse vendelen in Vlaanderen en Noord-Brabant

Natuurlijk kende ook het vendelen perioden van bloei en verval. Sinds het begin van de vijftiger jaren zit het vendelspel in de gilden, zeker in N-Brabant, echter weer in de lift. In Vlaanderen ligt dat iets anders.

Hiervoor bestaan een aantal redenen, zegt Sus Geens. Op de eerste plaats werd in het Vlaamstalig België het vendelen na de oorlog nieuw leven ingeblazen door de Boerenjeugdbond (BJB), waaruit later het Landelijke Vendeliersgilde (LVG) ontstond. Vanuit de BJB werd tevens het vendelen in het gildewezen weer gestimuleerd, maar de LVG en de schuttersgilden zijn steeds onafhankelijk gebleven. Er bestaan dus in feite twee organisaties naast elkaar die zich met het vendelspel bezighouden. En beiden lokken nieuwe leden, waarbij de schuttersgilden vaak aan het kortste eind trekken. Ten tweede wordt in ons Vlaamse land, in tegenstelling tot Noord-Brabant, in hoofdzaak individueel gevendeld in de gilden. Daarmee mist men voor een belangrijk deel de steun en stimulans van het groepsgebeuren. Ten derde is in N-Brabant al vrij snel een krachtige commissie gevormd, die steeds nieuwe impulsen geeft om de vaart er in te houden. Ook dat missen wij in onze Vlaamse schuttersgilden.

De ontwikkelingen in Limburg

Het hoeft dus niemand te verbazen dat het vendelen in Limburg, voor zover dit reeds tot ontwikkeling gekomen is, sterk onder invloed van de N-Brabanders staat. Met name Jan Toorians heeft hier vele schutters de eerste beginselen van het vendelspel bijgebracht. Ook heeft hij steeds veel invloed in de OLS-jury gehad.

Daarmee zijn onder andere de schutters uit Ellikom niet bijzonder gelukkig. Zij stapten binnen de OLS-federatie als een der eersten over op de gildetraditie. Bij het vendelen hebben zij zich echter meer door de Belgische Kempen dan door Noord-Brabant laten beïnvloeden en hebben de Noord-Kempische reeks

(ook wel de Brechtse reeks genoemd) geleerd. Voor Cornelius Theuwessen en Jean Janssen uit Ellikom is het OLS daarom steeds een frustratie. *Jan Toorians beoordeelt namelijk steevast naar de normen van de Noord-Brabantse reeks. Vandaar dat wij automatisch uit de boot vallen*, zeggen zij. Jaak Michels en Jef Dejong uit het naburige Kaulille hebben daar veel minder problemen mee. Zij vendelen wel reeds vanaf het begin de N-Brabantse reeks.

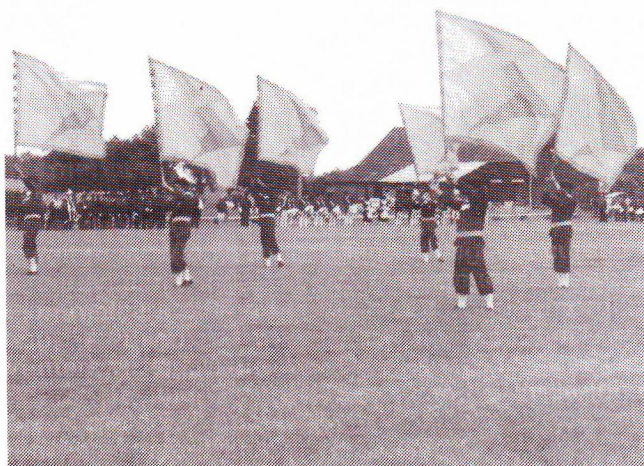
Het is een structureel probleem, zegt Piet van de Schans, die in de LVG als een absolute autoriteit te boek staat. Het is in feite een bronnenstrijd. Een aantal personen hebben op basis van de zelfde oude geschriften in de jaren '50 nieuwe reeksen ontwikkeld. Iedereen claimt daarbij dat hij de enige juiste interpretatie heeft uitgewerkt. Zo kent de Noordbrabantse reeks enkel ronde, horizontale bewegingen. In de Kempische reeks daarentegen zijn zowel horizontale alsook verticale bewegingen verwerkt, waardoor het vendelspel iets hoekiger wordt.

In februari van dit jaar heeft men een eerste poging ondernomen om een oplossing voor de bestaande problemen te vinden. B. Degol, H. van Hoef en J. Toorians gingen bij Piet van de Schans op bezoek om de zaak eens door te praten. Het idee werd geoperd om een nieuwe, Limburgse reeks te ontwikkelen, zodat tijdens officiële gebeurtenissen binnen de Federatie de vendeliers van verschillende verenigingen toch te zamen een vendelgroet kunnen brengen.

Jan Toorians ziet dit echter om praktische redenen niet zitten. *Om gelijk te kunnen vendelen moeten bijvoorbeeld ook stok en vlag de zelfde afmetingen hebben, want met een kleine vlag ben je eerder rondgedraaid dan met een grote.*

Bovendien, zo gaat hij verder, is het niet logisch dat omwille van een kleine minderheid de meerderheid zich moet aanpassen. Ten derde merkte hij op dat het niet eenvoudig zal zijn om een groep vendeliers die vanaf het begin een vaste reeks hebben aangeleerd, te motiveren om een nieuwe reeks in te studeren.

Piet van de Schans en de heren uit Kaulille en Ellikom zien dat niet als onoverkomelijke problemen.

Eenvormigheid in stok en vaan zijn best wel te realiseren. Bovendien moet het voor een 'vendelier in hart en nieren' eigenlijk een uitdaging zijn om een nieuwe reeks te leren. Het toont namelijk in verhoogde mate zijn kunnen.

Wanneer uiteindelijk een nieuwe, eigen reeks zou kunnen worden ingevoerd, zal dit zonder meer een stimulans voor de ontwikkeling van het vendelen in Limburg zijn.

Misschien kan het er zelfs toe leiden dat ook in de militair getinte Limburgse schutterijen interesse voor het vendelspel ontstaat, merkt Piet van de Schans tot slot nog op. Dat zou historisch zeker verantwoord zijn en direct aansluiten bij de drang om met 'nieuwe' elementen het schutterswezen als geheel te verfraaien. Ik zou daar gaarne aan meewerken door cursussen te verzorgen en zelfs vaandels uit te lenen aan de beginnende vendeliers. Het vendelen is een waardevol onderdeel van het totale schutters- en gildewezen en verdient zeker ook in de Limburgse schutterswereld meer waardering.

Jos Gerits, Spaubeek.

N.B. Het boek *Het vliegende vendel* is verkrijgbaar via het secretariaat van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst, p/a Zamenhoflaan 4/8, 2120 Schoten (B). Tevens zal het samen met andere publicaties over vendelen te koop zijn op de boekenbeurs op 15 oktober a.s. te Stramproy.

Pierre Janssen, meer dan 70 jaar lid van St. Barbara-Leveroy.

Jan Peters, meer dan 60 jaar lid van St. Joseph-Koningsbosch.

Bondsnieuws: De Maasvallei

Bij de Bond 'De Maasvallei' had op zondag 6 augustus de kampioensviering plaats te Maasmechelen bij de 'Jonge Schutterij' St. Monulfus en Gondulfus. De Bond De Maasvallei telt zeven schutterijen uit zes verschillende kerkdorpen.

Allereerst hebben wij de 'Oude Schutterij' St. Monulfus en Gondulfus uit Maasmechelen. Deze schutterij is zeker en vast bekend omdat zij in 1984 het O.L.S. organiseerde. Op dezelfde plaats beleeft ook de 'Jonge Schutterij' St. Monulfus en Gondulfus haar bestaan. In Leut vinden wij de Koninklijke Schutterij St. Pieter. In Meeswijk vinden we de Koninklijke Schutterij St. Laurentius.

Zowel Leut als Meeswijk behoren nu tot de fusiegemeente Maasmechelen.

In het oude Stokkem is de Koninklijke Schutterij St. Elisabeth thuis, terwijl Dilsen haar Koninklijke Schutterij St. Martinus kent. Helemaal in het Noorden van de Maasvallei in de gemeente Kinrooi zetelt Schutterij St. Ambrosius, de schutterij die in 1971 het O.L.S. mocht organiseren.

De Bond 'De Maasvallei' organiseert een tweemaal kampioenschap tussen haar schutterijen. Het eerste jaar telt 4 Bondsschuttersfeesten, het tweede jaar telt er drie. Bij elk feest worden er punten toegekend aan 6-tallen en 3-tallen. Als na twee jaar elke schutterij haar feest heeft georganiseerd, wordt de winnende schutterij gevierd op een kampioenschuttersfeest dat op haar terrein en ter harer ere wordt georganiseerd. Dit jaar waren wij dan op het kampioenschuttersfeest van de 'Jonge Schutterij' St. Monulfus en Gondulfus.

De puntenstand op het einde van het seizoen 1988-1989 zag er als volgt uit:

Jonge Schutterij	
St. Monulfus en Gondulfus	166 punten
Oude Schutterij	
St. Monulfus en Gondulfus	156 punten
Kon. Schutterij St. Laurentius	151 punten
Kon. Schutterij St. Pieter	118 punten
Schutterij St. Ambrosius	69 punten
Kon. Schutterij St. Elisabeth	32 punten
Kon. Schutterij St. Martinus	5 punten

Het afgelopen schuttersseizoen kende wel een heel eigenaardig verloop. Iedereen dacht dat de kampioenstitel reeds behaald was na afloop van de eerste vier bondsfeesten in 1988, omdat toen de 'Oude Schutterij' St. Monulfus en Gondulfus een voorsprong had van 49 punten. Maar eens te meer werd bewezen dat het vel van de beer niet mag verdeeld worden vooraleer hij geschoten is. Op de drie bondsfeesten in 1989 haalde de 'Jonge Schutterij' regelmatig haar achterstand in om op het laatste bondsfeest te Leut bij de Kon. Schutterij St. Pieter een voorsprong te nemen van welgeteld 7 punten. De 'Jonge Schutterij' was gedurende het ganse kampioenschap de regelmatigste schutterij. In 1988 behaalde zij 86 punten en in 1989 behaalde zij de resterende 80 punten. Bondsvoorzitter en tevens vicepresident van de O.L.S.-Federatie Edmond Vranken huldigde de winnaars met woorden en bloemen. De bondsvoorzitter belichtte eveneens de resultaten van zijn schutterijen tijdens het laatste O.L.S. in Niel.

St. Pieter haalde een prachtige 4e plaats, St. Laurentius werd 8e en de schutters van St. Elisabeth vielen uit in de 2e kavelronde.

Jan Ulrichs, Zonhoven.

Schutterij St. Elisabeth-Stokkem heeft weer een keizer. Lei Bekkers, in het verleden 10 maal koning, werd drie maal in zijn streven naar de keizerstitel gedwarsboomd. Ook dit maal lagen zijn rivalen op de loer, maar Lei bewees dat hij de beste schutter is aangezien hij zich voor de 11e maal koning schoot. Er waren 700 schoten voor nodig, waarvan Lei er 68 voor zijn rekening nam, alvorens de vogel naar beneden tuimelde. De eer van keizerin viel te beurt aan Bertilia Salden.

Komt 'Schutterij' wel van 'Beschutten'?

Op vrijdag 7 april had ik het genoegen aanwezig te zijn bij de opening van de tentoonstelling ingericht ter gelegenheid van het 350-jarig jubileum van schutterij H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen. De organisatie had er een luchtige avond van gemaakt, met het optreden van Jef Diederens, die echte Limburgse liedjes bracht, een zangkoor en een lezing door drs. Jos Gerits uit Spaubeek.

Met veel waardering voor die lezing meen ik toch dat enige punten van kritiek hier op z'n plaats zijn. Gerits twijfelt namelijk aan het feit dat de schutterijen wel zo'n grote inbreng hebben gehad in het beschutten van outer, heerd en troon, zoals het aloude schuttersdevies luidt. Hij haalde als bewijs hiervoor een aantal punten aan, waaraan hij een eigen uitleg geeft. Zo zijn mij vooral de volgende zaken opgevallen:

1. In oude archieven is nagenoeg niets te vinden dat erop duidt dat de schutterijen een beschermende taak hebben gehad, met uitzondering van het bewaken van gevangenen en lichte politiediensten als hulp van schout en schepenen.
2. Het 'lekker maken' van de eenvoudige schutters door hen een grootse taak als beschermers van het allerheiligste op te dragen en de schutters op die manier weer aan de kerk te binden.
3. De tegenstanders van de Roomse Kerk, de protestanten, waren in Zuid-Limburg slechts met 2 à 3% vertegenwoordigd en vormden daarom een te verwaarlozen oppositie.

Hier mijn kritiek op deze drie stellingen.

Ad 1. Het niet vinden van keiharde bewijzen en omschrijvingen van de beschuttende taak van de dorpschutterijen ligt een beetje voor de hand. De 15e en 16e eeuw waren zeer turbulent door diverse oorlogen, waaronder de Tachtigjarige Oorlog die van 1568 tot 1648 duurde. Wij kunnen rustig aannemen dat de mensen wel wat gewend waren aan tegenslag, plundering en roofovervallen.

Daarbij beheersten slechts enkelen de schrijfkunst om dergelijke voorvallen vast te leggen.

Daarom vind ik de stelling van Gerits een beetje uit het ongerijmde en is niet bewezen dat schutterijen geen beschermende taken hebben gehad. Hoe, vraag ik me af, zijn de schutters van Grote Brogel, Meeuwen, Bocholt en omstreken er dan toe geko-

men om in 1648 slag te leveren tegen het plunderend leger van Lorreinse huurlingen, waarbij zij als honden werden afgeslacht op de Donderslagse heide? Toch wel het bewijs dat men iets verwachtte van de schutters.

Ad 2. Jos Gerits vindt de hoogdravende opdracht waarmee pastoor Leurs de schutterij van Geleen installeerde een psychologische aanpak van deze geestelijke om de eenvoudige (ongeleterde) schutter warm te maken voor een beschermende taak tijdens de processie. Door de opdracht zo te formuleren zou de pastoor de mensen hebben willen binden aan de Roomse Kerk. Dit vooral omdat het protestantisme de kop op stak en hij bang was veel zieltes te verliezen.

Hoewel de schutters over het algemeen slechts eenvoudige mensen waren, kan ik me niet voorstellen dat het allemaal domme mensen waren die zich voor de kar lieten spannen die niet getrokken hoefde te worden. Hiermee bedoel ik te zeggen, dat ook die eenvoudige mensen heus wel wisten of er aldanniet gevaar dreigde van protestantse zijde. Ik vind deze stelling dan ook wat al te speculatief.

Trouwens, wat te zeggen van het mandement van de Prins-bisschop van Luik, Gerard van Groisbeeck, waarin deze in 1577 opriep om in alle dorpen de weerbare mannen onder leiding van een officier te organiseren om lijf en goed te beschermen tegen vagebonden, plundersaars en rovers. In dit mandement wordt niet gerefereerd naar de bescherming van de kerk, maar wordt uitdrukkelijk verwezen naar het lijfsbehoud van de burgers. Zelfs nachtdiensten moesten worden ingesteld om de dorpelingen van de mannelijke kunne tijdig te waarschuwen tegen naderende roversbenden. Kortom, een uitgebreide omschrijving hoe die burgerbescherming georganiseerd diende te worden, waaruit de traditionele samenstelling van de schutterij is af te leiden. Mijns inziens is dit mandement het beginpunt van vele dorpschutterijen in Limburg. (Zie hiervoor het Schuttersboek Buchten van L. Houben).

Ad 3. Jos Gerits bagatelliseert het aantal protestanten in Zuid-Limburg. Deze groep zou te klein zijn geweest om een vuist te kunnen maken en te gering in aantal om processies te kunnen verstoren. Hiermee ben ik het niet eens. Immers, als wij nu zien dat terroristische organisaties, die in sterkte slechts 0.001% van de totale bevolking uitmaken, dan lijkt het mij niet onwaarschijnlijk dat in het verleden eveneens 3 à 4 man heel wat amok konden maken. En dat waren nou juist die formaties die een matig of slecht bewapende schutterij aankon. Door een aantal stoere schutten rond het Allerheiligste te plaatsen, gewapend met een zeis, stok of riek, konden men het ergste voorkomen.

En dat was dan het beschutten of beschermen waarin onze schutterijen in die tijd een naam hebben gevestigd, een naam die door de eeuwen heen bewaard gebleven is. Zonder dat wij door enige persoonlijke verdiensten aan kunnen toevoegen, mag die toch ook heden nog met ere door de schutterijen worden gedragen.

Nee Jos, je zult met sterkere argumenten moeten komen om de waarde van het aloude devies 'VOOR OUTER, HEERD EN TROON' van de schutterijen af te nemen.

J.H.Meertens, Stein april 1989.

Tijdens het bondsfeest op 20 augustus werd Jef Meertens eraan herinnerd dat hij dit jaar al dertig jaar voorzitter is van de Zuid-Limburgse Schuttersbond.

Komt 'Schutterij' wel van 'Beschutten'? Een reactie!

Het is altijd prettig om te ervaren dat mensen de moeite doen om opmerkzaam naar je te luisteren. Nog interessanter is het wanneer men de kritiek op hetgeen ten gehore werd gebracht helder onder woorden brengt. Alleen op die manier kan immers een oprechte discussie worden gevoerd. Graag wil ik daarom ingaan op het betoog van de heer Meertens.

Ik wil me daarbij beperken tot de vraag of de schutterijen ter bescherming zijn opgericht, zonder alle punten die Meertens ter onderbouwing van zijn kritiek heeft aangedragen, te behandelen. Ten dele begeeft hij zich namelijk op het terrein van de historische onderzoekstechnieken en snijdt daarmee een discussie aan die ik liever wil reserveren voor het forum van professoren waaraan ik verantwoording zal moeten afleggen tijdens mijn promotie.

Laat ik voorop stellen dat ik me zeer wel bewust ben dat Meertens een kritiek heeft verwoord waarmee velen het in de hedendaagse schutterswereld eens zijn.

Ook ik ben het onderzoek ruim acht jaar geleden begonnen in de overtuiging dat schutterijen zijn opgericht ter bescherming. Onder invloed van de proefschriften van C.J. Sickesz, *De schutterijen van Nederland, Utrecht 1864*, Th. Reintges, *Ursprung und Wesen der Spätmittelalterliche Schützengilden, Bonn 1963*, en een aantal andere studies, ben ik echter voorlopig tot de conclusie moeten komen dat de schutterijen op het platteland niet in de eerste plaats ter bescherming zijn opgericht.

Hiermee is zeker niet gezegd dat schutterijen nooit beschermende taken hebben vervuld.

Evenals Sickesz en Reintges ben ik echter van mening dat ze die pas na verloop van tijd zijn gaan uitoefenen, en deze beschermende taken daarom niet als reden voor oprichting mogen worden aangemerkt.

Met name Reintges gaat hier uitvoerig op in. De schutterijen in de 13e en 14e eeuwse Midden-Europese steden werden aanvankelijk bemand door de meesters van de ambachtsgilden. Zij beoefenden de schietsport als hobby.

Als burgers van de stad hadden deze ambachtslieden daarbij niet meer of minder rechten en plichten als ieder ander die zich poorter of burger mocht noemen. Tot die plichten behoorde ook de bescherming van de stad in tijden van nood. Na verloop van tijd bleek dat de schutters vanwege hun geoefendheid met de boog meer geschikt waren voor bepaalde beschermende taken dan anderen. Het stadsbestuur deed daarom steeds vaker speciaal op hen een beroep. De schutters waren echter alleen bereid om extra plichten te vervullen wanneer daar ook extra rechten of privileges tegenover stonden. Deze werden hen toekend en in officiële caerten of reglementen vastgelegd. Daarmee kregen de schuttersverenigingen automatisch ook een officiële status als schuttersgilde.

Het is dus van groot belang om op te merken dat de schutterijen in de steden in feite reeds lang bestonden voordat zij formele beschermende taken kregen toegewezen.

Na een uitvoerige analyse van meer dan 40 reglementen van Nederlands-Limburgse schutterijen ben ik tot de conclusie gekomen dat ook de schuttersgilden op het platteland niet in de eerste plaats ter bescherming zijn opgericht. Ook op het land had iedere weerbare man de (morele) plicht om de gemeenschap te beschermen in tijden van nood. En ook hier kregen de schutters pas na verloop van tijd extra beschermende taken opgelegd. Dat dit niet van af den beginne het geval is geweest, blijkt duidelijk uit het feit dat in de oudste reglementen nergens naar deze taken verwezen wordt (overigens vindt men ook in latere reglementen slechts zelden directe bepalingen met betrekking tot officiële beschermende taken). Dat mag op z'n minst een vreemde zaak genoemd worden wanneer men ervan uitgaat dat de schutterijen speciaal ter bescherming zijn opgericht. Ook van eventuele schietoefeningen of exercitie om de bescherming enigszins effectief te laten zijn, ontbreekt enig spoor. In feite blijkt zelfs het tegendeel het geval.

Dat kan bijvoorbeeld duidelijk worden afgeleid uit het reglement van schutterij St. Sebastianus-Klimmen uit 1640. Leest men art. 13 alwaar staat: *angesein datter veell schutten qualick (nauwelijks) mitt roers weten omb te gaan, offt ock sommige roers seer bedrechlick (bedrieglijk) sijn ...*, dan kan men toch moeilijk concluderen dat het hier om een organisatie gaat die speciaal ingericht is om auter, heerd en troon te beschermen. Zelfs het feit dat in art. 11 staat dat: *... neitt tegenstaende sal nochtans an ieder schutte 4 offt 5 kogelen bij heum hebben bewaren omb (tijdens de processie) in tijtt van node te gebruiken ... kan daarin geen verandering brengen.* Het onderstreept mijns inziens enkel de these dat de schutten wel beschermen, maar dat dit niet hun hoofddoelstelling is geweest. Daarbij bestaan er duidelijke aanwijzingen dat de schutten van Klimmen in niets van andere schutters verschilden.

Dit zijn echter theoretische overwegingen. Reglementen geven namelijk slechts een beeld van de situatie zoals men zich die idealiter voorstelde. Ter completering wil ik daarom tevens een praktijkvoorbeeld aanhalen, dat bovendien eveneens door Meertens aangesneden is. Hij verwijst onder andere naar de slag op de Meeuwerheide (België). Collega Jan Gerits heeft deze slag in de feestgids ter gelegenheid van het OLS te Grote Brogel aangehaald in

zijn historische terugblik. Hij schrijft onder andere: Op 6 december was de schutterij, samen met andere schutters en huislieden uit de omliggende dorpen betrokken bij de veldslag op de Donderslag te Meeuwen... Er werden 381 doden en 390 gekwetsten geteld.

Hoewel Jan in het kader van het feestschrift de nadruk op de schutten heeft gelegd, vormden deze in feite een onderdeel van het totaal aan weerbare mannen uit de streek, hetgeen ook reeds door de term huislieden wordt aangeduid. Ook het grote aantal doden en gewonden geeft aan dat dit zeker niet alleen een aangelegenheid van de schutten is geweest. Zo groot zijn de toenmalige schutterijen namelijk nooit geweest. Daarmee past deze historische slag volledig in het beeld dat door Sickesz en Reintges is geschilderd met betrekking tot de plicht ter bescherming die voor allen gold, schutter of geen schutter.

Vooralsnog zie ik dan ook geen enkele reden om mijn these dat de schutterijen niet in de eerste plaats opgericht zijn om te beschermen, ter zijde te schuiven.

Zoals ik in de Schuttersalmanak, die bij de gelegenheid van het Federatiefeest te Sweikhuizen in 1988 verscheen, uitvoerig heb uitgelegd, beschouw ik de behoefte aan broederschap, een gevoel van bij elkaar horen, van groter belang bij de oprichting van de schutterijen in de 16e en 17e eeuw. In die mening acht ik me nog meer gesterkt door een analyse van het hedendaagse schuttersgebeuren.

Ook nu nog is de behoefte aan saamhorigheid een van de belangrijkste motieven om lid van een schutterij te worden. Het gevoel deel uit te maken van een grote schuttersfamilie is door de eeuwen heen steeds een van de voornaamste aantrekkingskrachten geweest.

Daarom: Neen heer Meertens, het ligt allerminst in mijn bedoeling om de schutterijen het aloude devies voor auter, heerd en troon af te nemen. Ik stel enkel de schutterij als broederschap op de eerste plaats. En niemand kan of mag beweren dat dit een degradatie is van de schutterswereld als geheel. Integendeel!

Jos Gerits, Spaubeek.

N.B. De Schuttersalmanak is verkrijgbaar via het secretariaat van schutterij St. Joseph-Sweikhuizen, p/a Bergstraat 13, 6174 RN Sweikhuizen. Tevens zal de almanak tijdens de grote boekenbeurs te Stramproy op 15 oktober a.s. te koop worden aangeboden.

Gegevens t.b.v. Limburgse schuttersagenda

- 1 okt. Presentatie Mestreechs Rizzjemint, Maastricht
- 13 okt. Officiële opening Limburgs-Schutterijenmuseum, Stramproy
- 15 okt. 1e Schuttersdag, Stramproy
- 11 nov. Uiterlijke inzenddatum copy Limburgs Schutterstijdschrift 5/1989
- 14 nov. Commissievergadering commandanten, Z.L.S.B., Vaals

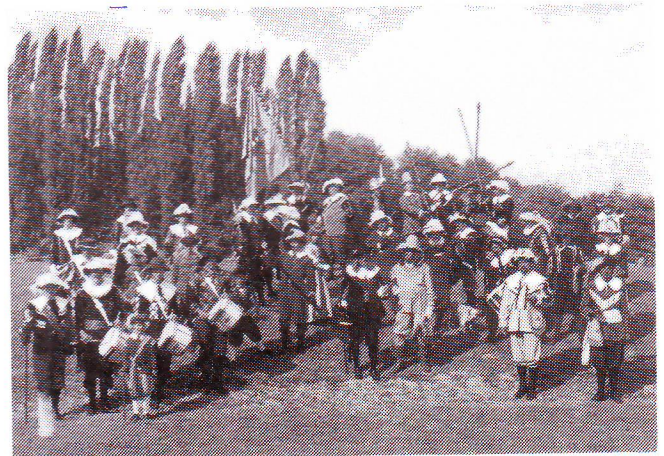
- 28 nov. Najaarsvergadering S.A.S., Stramproy
- 12 dec. Commissievergadering schieten Z.L.S.B., Margraten

De nachtwachtgilde, een bijzondere schutterij

Geen enkele schuttersgilde mag er zich op beroemen zo vaak en zo ver de eer en de kleuren van Limburg over de halve wereld verdedigd en uitgedragen te hebben als het Nachtwachtgilde van Berg en Terblijt. De levende kopie van het wereldberoemde schilderij van Rembrandt van Rijn trekt sinds 1963 tientallen keren per jaar de historische kostuums aan om de een of andere festiviteit op te luisteren, om op te treden in een tv-programma of om gewoon in eigen dorp aan de Bronk of een gouden huwelijksfeest luister bij te zetten.

Internationaal bekend als The Nightwatch of La Ronde du Nuit, heet het Nachtwachtgilde in Berg en Terblijt kortweg 'De Nachtwacht'.

Ze bedoelen er allemaal hetzelfde mee. De Nachtwacht, dat is dat 45 man, één meisje en één hondje omvattende gezelschap uit Berg en Terblijt, dat als een echte schutterij marcheert en exerceert, maar dat ook in een mum van tijd een pose aanneemt, die tot in details lijkt op het befaamde schilderij van Rembrandt, voorstellende 'Het Corporaalschap van kapitein Frans Banning Cocq en luitenant Willem van Ruytenburgh'.

Het 'Nachtwachtgilde' is een verlengstuk van de in 1617 opgerichte schutterij H.H. Monulphus & Gondulphus, welke schutterij werd goedgekeurd door het Kapittel van Sint Servaas. Deze schutterij werd onder meer opgericht om ervoor te zorgen dat de veiligheid van en in de Heerlijkheid Bergh niet in gevaar werd gebracht. Het oudste, nog overgebleven reglement dateert uit 1719.

Tijdens de Franse Revolutie heeft de schutterij stilgelegen. In 1818, 'vooral door bemoeienissen van den Borgemeester Jan Pieter Spronck, generaal-luitenant Colonel van de schutterij, wederom in orde gebracht'. In 1826 kwam de schutterij in financiële problemen, de schutterij werd opgeheven. In 1873 werd de schutterij voor de eerste maal heropgericht, doch deze heroprichting duurde slechts enkele maanden.

Als in 1962 de carnavalsoptocht door Berg en Terblijt trekt, lopen er ook enkele mensen mee in een schuttersuniform. Het idee tot heropricting is geboren. Een aantal personen gaan direct aan de slag om dit idee te verwezenlijken. De aanvankelijke bedoeling om de uniformen over te nemen van de schutterij van Margraten laat men varen als kastelein Pol Kreutzer het voorstel doet om de nieuwe schutterij te kleden in de kledij van 'De Nachtwacht'.

Op allerlei manieren wordt het geld bij elkaar gesprokkeld. Een renteloze lening maakt de droom waar.

22 juni 1963: De heropricting is een feit en kan de schutterij zich weer aan den volke tonen.

De schutters in hun nieuwe kledij, naar een ontwerp van Lei Molin, marcheren trots glimmend naar de parochiekerk om hun nieuwe uniformen te laten inzegenen.

Als Prins Bernhard in 1964 het Nachtwachtgilde in levende lijve ziet, raakt alles in een stroomversnelling. Optredens in bijna alle landen van Europa volgen. Filmploegen uit Amerika, Australië en Japan komen naar Berg en Terblijt om opnamen te maken van de kleurrijke groep.

Bijna zouden we vergeten dat we het hier hebben over een schutterij. Ook daaraan blijft het bestuur voortdurend denken. De schutterij blijft zichzelf en organiseert regelmatig schuttersfeesten om de schietvaardigheid hoog te houden.

In 1974 verscheen een artikel, geschreven door Drs. J. Walraven, aangaande het nieuw op te richten Schutterijmuseum. Het lijkt mij juist om op dit moment dit artikel nog eens te publiceren. Enerzijds proeft U de problematiek die aan de realisering van dit project ten grondslag lag en anderzijds bevat het artikel waardevolle informatie voor de schutterijen die hun cultuurgoed voor de toekomst willen bewaren. Dat er moeilijkheden waren blijkt alleen al uit het feit dat het Schutterijmuseum pas geopend kon worden op 12 september 1976.

De foto's in dit artikel zijn genomen in het Limburgs Schutterijen Museum te Stramproy.

W.P.

Het schutterijen-museum

Het is zover: wellicht eind dit jaar -1974- zeer zeker volgend jaar zal het Schutterijmuseum zijn poorten openen voor een ieder die belangstelling heeft voor het verleden van onze zeer levende schutterswereld.

VOORGESCHIEDENIS

Enkele jaren van zeer intensief werken zijn voorafgegaan aan deze simpele aankondiging. Enkele jaren ook -de eerlijkheid gebiedt het te zeggen- van ombuigen van een mentaliteit die aanvankelijk vrij afwijzend stond tegenover de gedachte, materiaal in welke vorm dan ook, af te staan aan wie dan ook, buiten de eigen vereniging. Dezelfde eerlijkheid gebiedt mij ook te erkennen dat ik persoonlijk steeds alle begrip heb kunnen opbrengen voor deze houding van grote reserve; in het verleden immers heeft men onze schutters meer dan eens waardevol materiaal afhandig gemaakt met de waardeloze verzekering dat het zo best in orde was en dat de vereniging alles beslist zou terug krijgen, als ze daarom zou

vragen. Dat dit meer dan eens heel anders uitviel, achteraf, is een betreuenswaardig feit, dat ten grondslag ligt aan de daarnet gesignaleerde houding. Het gevolg hiervan is dan ook weer vaak geweest dat men zeer waardevolle gegevens en voorwerpen -die vaak het zuiver lokale belang verre overschreden- binnen de vereniging hield, echter op plaatsen en onder omstandigheden, die thans de veelgehoorde zinsnede opleveren: 'Veer hōbbe het jaarelank dao en dao bewaard, mēr toen is het verlaore gegange', of het was opeens 'gewoon weg'.

Ook kwam (komt) het voor dat men ergens vandaan een telefonische mededeling krijgt om eens te komen kijken naar wat er al jaren op een zolder in een kist ligt te wachten op 'wederopleving': een schutterij is rustende geworden -en de toenmalige voorzitter heeft piëteitvol, -dit gezegd in ernst en zonder ironie- de platen van het koningszilver en alle bescheiden- voor zover die niet bij de secretaris zijn blijven liggen -mee naar huis heeft genomen en 'zolang' op zolder gedeponneerd, want men moest er toch 'ergens mee heen'.

Vele, zeer vele gesprekken en toespraken zijn nodig geweest om tal van verenigingen inzicht te verschaffen in het werk van de sectie Museum en Documentatie van de Stichting S.A.S. Persoonlijk heb ik het woord kunnen voeren over ons museum op vergaderingen op schutterij-, bonds- en federatieniveau.

Zonder anderen te kort te doen is hier een woord van dank en hulde op zijn plaats aan de Schuttersbond 'Eendracht Echt-Born' en aan de later inhakende bond 'Eendracht Maakt Macht' te Weert. Als werkers van het letterlijk allereerste uur -wier steun mij zeer onontbeerlijk is geweest- noem ik de heren Jo Geurts van de eerstgenoemde bond en Bert Stals van bond E.M.M. te Weert, die beiden zeer veel initiatief-werk verzet hebben.

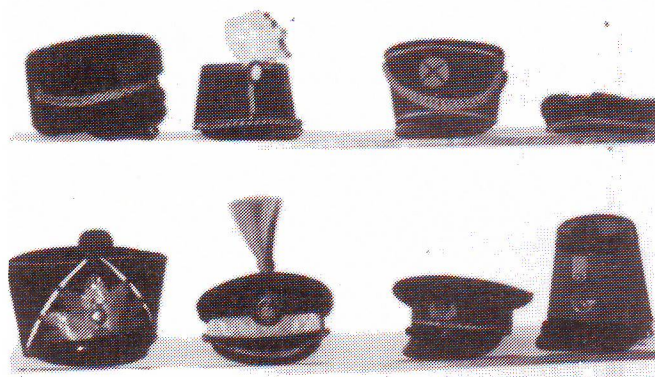
HOE KAN MEN NU IETS OVERDRAGEN AAN HET MUSEUM?

Om alle ergernis waarmee schutterijen bij overdracht in bruikleen in het verleden te kampen hadden en waarover ik hierboven reeds sprak, voorgoed uit de wereld te helpen, is een rechtskundig volkomen waterdicht formulier voorhanden waardoor de belangen der verenigingen geheel en al gewaarborgd blijven. Hoe moet men zich dit in de praktijk voorstellen? Laten we aannemen een schutterij besluit in een van haar vergaderingen iets af te staan

aan het museum.

Er zijn dan twee mogelijkheden: men SCHENKT iets aan het museum, waardoor dit er eigenaar van wordt, of men GEEFT iets in BRUIKLEEN aan het museum, waardoor de vereniging te allen tijde het recht van eigendom behoudt én op elk moment dat zij goed acht, het in bruikleen gegevene weer kan terugvragen.

Boven de overeenkomst staat dan duidelijk vermeld, dat het om in BRUIKLEEN gegeven goederen gaat en op het formulier wordt zeer nauwkeurig de aard der voorwerpen omschreven. Gesteld mag worden dat de Sectie Museum en Documentatie hierbij zeer gewetensvol te werk gaat. Deze manier van handelen bezorgt de Sectie en haar medewerkers uiteraard zeer veel werk, maar het resultaat is een prettige samenwerking met de schenkende vereniging, die over een overeenkomst beschikt, waarin zij het VOLSTE VERTROUWEN kan hebben en waarmee zij te allen tijde -ik zei het reeds- naar het museum kan toe stappen om het vermelde terug te halen. Dat een dergelijke overeenkomst, in TWEEVOUD wordt opgemaakt, door beide partijen ondertekend, is duidelijk: één exemplaar voor de administratie der vereniging zelf en één voor de Sectie Museum en Documentatie van de Stichting S.A.S.

REDENEN WAAROM EEN VERENIGING IETS SCHENKT OF IN BRUIKLEEN AFSTAAT AAN HET MUSEUM

Eén der motieven voor het in bruikleen geven of voorgoed afstaan aan het museum dat steeds terugkeert in de gesprekken, is dat van het probleem der opbergplaats bij de vereniging zelf. Bij een levende vereniging: zeer vaak wordt opgemerkt dat men een oud vaandel heeft, dat niet meer wordt gebruikt, als men uittrekt en 'dat daar maar ligt' op zolder van de een of andere schutterijfunctionaris, of men heeft enkele zeer oude zilveren platen die te dun geworden zijn om aan het koningszilver te bevestigen. Men erkent ze als zeer waardevol en vindt het gewoon gevaarlijk ze maar 'in de kist' te laten rondslingeren: 'vandaag of morgen zijn ze weg', te goeder trouw en dan 'wit neemes wo ze gebleve zeen en zeen ze veur good kwiet'.

Een secretaris komt met de vraag waar hij moet blijven met verslagen van zijn vereniging 'van jaore hèr', die al tijden lang bij hem thuis zijn ondergebracht, waar hij het belang van inziet, maar 'wo moos-te ze laote? Men komt vragen of men ook uniformen kan verstrekken aan het museum, 'veer hóbbe d'r nog genoeg, geer koomp mèr'.

Nauw samenhangend met de genoemde reden en eigenlijk ook al terloops daar vermeld, is het feit dat vele verenigingsfunctionarissen huiverig zijn voor de VERANTWOORDELIJKHEID die zij dragen over de in hun beheer zijnde waardevolle, historische voorwerpen en gegevens. Er hoeft maar een binnenbrandje uit te breken of iets dergelijks en wat eeuwen bewaard bleef, is in één klap verdwenen, 'en eine brandjkas haet men meestal neet'.

Voor een rustende vereniging gelden deze motieven nog des te sterker. Bij haar hoort men dan ook nog vaak het door allen gevoelde bezwaar: dat één gedeelte van de schutterijbescheiden bij A ligt, dat B het zilver thuis bewaart en dat C over de buks beschikt en dat het oude ledenboek ergens moet liggen, maar ... dat weet men niet zeker meer. Het bezit raakt versnipperd met als gevolg, dat het voor een volgende generatie vaak Familie-eigendom wordt, wat het hele dorp toebehoort en GEMEENSCHAPSEIGENDOM is. Waar een bepaalde familie-alleen totaál geen recht op heeft. Het schijnt zelfs voor te komen dat men op sommige gemeentehuizen waar men over koningszilver beschikt van rustende schutterijen, dat zilver 'in een doos ergens op een zolder' heeft opgeborgen, omdat men met 'die dingen' geen raad weet. Als zelfs het groene hout ...

In het museum komen alle deze voorwerpen, platen, uniformen, statiekleding, gegevens terecht in handen van mensen die terzake kundig en vol liefde behandelen.

Wat jarenlang in een kast, op een zolder of waar ook heeft gelegen, wordt in het museum uitgesteld en/of bewaard op de juiste temperatuur bij de juiste vochtigheidsgraad, verzekerd tegen diefstal en brand. En: het blijft eigendom van de vereniging die BRUIKLEEN geeft.

Thans RUSTENDE schutterijen hebben bovendien de extra-geruststellende gedachte dat haar materiaal niet versnipperd raakt over soms een half dozijn adressen. Mocht ooit de gemeenschap waaruit zij voortgekomen was, weer tot heroprichting overgaan na jaren, dan kan men al zijn materiaal, schitterend onderhouden en bij-elkaar, weer afhalen.

Naast dit alles geldt nog een reden die in haar belangrijkheid de individuele schutterijen overstijgt: er is enorm veel moois voorhanden bij onze verenigingen. Dingen waar men zeer terecht trots op kan zijn. Dingen die, zoals gezegd, vaak 'maar liggen te liggen'. Eenmaal ondergebracht in het Schutterijmuseum, zijn ze een bron van (hernieuwde) vreugde voor allen die er naar komen kijken: voor de schutterijen zelf, die hun eigen materiaal, voorzien van hun naam, tentoongesteld zien; voor de niet-schutters die langs vitrines vol schatten lopen en in volle daglicht kunnen zien uitgesteld wat anders achter slot en grendel bleef en waaraan niemand enige vreugde kon beleven.

Voor degenen die wat dieper willen ingaan op het schutterswezen ligt hier materiaal te over om ter plaatse te bestuderen of via fotocopies verwijzend naar de vereniging waar men het in realiteit kan gaan zien.

WAT ER IN HET MUSEUM TENTOONGESTELD KAN WORDEN

Het ligt voor de hand dat dit zal zijn alles wat betrekking heeft op het schutterswezen in de ruimste zin van het woord. Toch is het belangrijk nader aan te

geven wat onder dat 'alles' verstaan moet worden. A. Op de eerste plaats zijn daar de wat genoemd wordt Realia. Hiertoe behoren:

- ZILVEREN PLATEN.

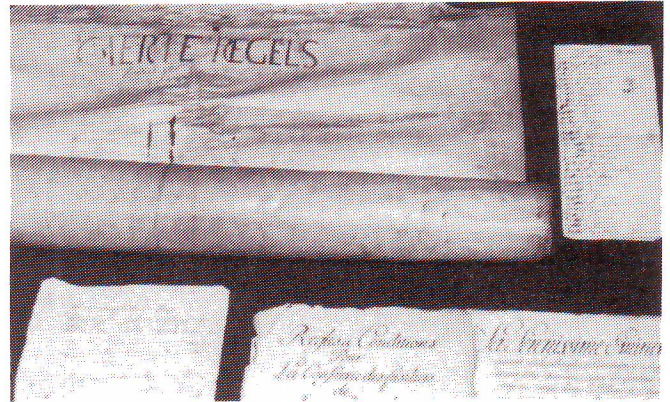
Uiteraard niet die welke bij een bestaande schutterij de trots van het koningszilver uitmaken. Toch weer wel die platen, die door slijtage ten gevolge van ouderdom of gebruikt materiaal, dermate kwetsbaar zijn geworden dat zij van de koningsschat dreigen te vallen of jaren achtereen steeds maar op de bodem van de kist, waarin het zilver bewaard wordt, blijven liggen. met alle gevolgen van krassen, slijtage, oxydatie etc. van dien.

Terloops zij hier gewezen op een zeer betreurenswaardig feit dat ik helaas nog te vaak kan constateren: het meedragen namelijk van het koningszilver tijdens carnavalsoptochten. Hoe er dan (letterlijk) wordt omgesprongen met vaak eeuwenoud kostbaar materiaal, doet iedereen die en beetje liefde voor het verleden heeft de haren te berge rijzen. Vooral de -zeer dunne- zilveren platen moeten het vaak ontgelden in zo'n situatie.

Bij rustende schutterijen kan de gehele zilverschat -het is al gebeurd- aan het museum in bruikleen gegeven worden: betere plaats om iets zolang de vereniging rustende is, te bewaren, bestaat er niet, ook objectief gezien. Het hierboven genoemde juridisch waterdichte bewijs van overeenkomst staat er borg voor dat het 'eens gegeven blijft gegeven', voor goed uit de wereld is geholpen.

- VAANDELS zeer zeker voor rustende verenigingen maar ook voor anderen een gebied, waar de beruchte 'tand des tijds' veel schade berokkent. Het weefsel wordt aangetast, de kleuren verschieten, soms verrot het hele vaandel, of vergaat op de vouwvlakken als het jarenlang op een tochtige zolder ligt.

- UNIFORMEN DER SCHUTTERIJ: liefst één van een geweerdragend schutter en minstens één van een der officieren. Generaalsuniformen zijn uiteraard zeer welkom. Het spreekt vanzelf dat generaals- en keizersuniformen vanwege de hoge kosten die vereniging en/of drager er voor hebben overgehald meestal in bruikleen worden afgestaan, een voorwaarde die wij volledig kunnen respecteren. Er begint langzamerhand de traditie te ontstaan dat men bij het aanschaffen van nieuwe uniformen, één exemplaar van genoemde categorieën automatisch overmaakt aan het museum.

- STATIEKLEDING VAN KEIZERINNEN EN KONINGINNEN. Tot onze blijde verrassing door hunne (voormalige) majesteiten spontaan aangeboden voor het museum. In de zeer mannelijke wereld die het schutterijmuseum gaat tentoonstellen, een wel heel vrouwelijke noot die er zijn mag. Tevens ook een element van onze schutterswereld dat er gewoonweg niet aan mag ontbreken.

- WAPENS in alle mogelijke kalibers, soorten en afmetingen. Zware buksen, lichte buksen, geweren, sabels, degens. Oude voorladers zowel als Lee Enfields etc. etc.

- MUZIEKINSTRUMENTEN: klaroenen, trompetten, fluiten, trommels, tamboer-maitre-uitrustingen.

- MATERIAAL VOOR HET VERVAARDIGEN VAN LODEN KOGELS: smeltapparatuur, scharen.

- ENZOVORTS, enzovoorts

B. Op het gebied van DOCUMENTATIE:

Heeft een vereniging geen platen, die ze kan of wil afstaan, dan is een fotoserie van het koningszilver ook bijzonder welkom.

- FOTOCOPIEEN VAN SCHUTTERSZILVER:

De bedoeling is te komen tot een zo groot mogelijke inventarisatie van alle schutterszilver dat er thans bij onze verenigingen bestaat. Er zullen kaartenbakken komen, waarin men op briefkaartformaat het zilver per bond en per schutterij kan bezichtigen. Voor elke schutterij apart is het maken van een foto-reportage van haar zilver geen overkomelijke uitgave. Bovendien kunnen de clichés der foto's in haar eigen archief bewaard blijven.

Een serie afdrucken naar het museum. Het voordeel kan o.a. zijn dat men vaak ongedateerde platen nu eens qua stijl kan vergelijken met andere van andere verenigingen die wel een jaartal dragen en ten naaste bij de ouderdom er van kan vast stellen.

- ALLE MOGELIJKE VERSLAGEN EN NOTULEN VAN 100 JAAR GELEDEN EN VAN GISTEREN

Dit kunnen jaarverslagen zijn van één vereniging, maar ook van bonden en van de federatie. Verslagen van kascontrolecommissies, verslagen van schietterreinen, ledenlijsten (zeer belangrijk: aantallen en namen).

Ook hier begint het al een goede gewoonte te worden dat verenigingen op welk niveau ook, naast het gewone aantal exemplaren van hun notulen er twee meteen naar de Sectie Documentatie sturen. Hierbij moet men beslist niet uit het oog verliezen dat 'vandaag', morgen óók geschiedenis is: wat men nu over een vergadering wellicht niet zo interessant vindt

omdat men personen en omstandigheden kent, kan over tien, over honderd jaar zeer belangrijk zijn. En daarom moeten wij het NU bewaren.

- ALLE OUDE GEGEVENS, die men niet zelf wenst op te bergen of niet kan onderbrengen. Ieder detail kan van belang zijn. In de plaats zelf misschien niet, in groter verband wellicht juist de ontbrekende schakel vormend. Eén steentje van een mozaïek hoeft niet veel waarde te hebben, in het grote patroon kan het vaak onmisbaar blijken.

- KRANTENKNIPSELS: per bond of per vereniging één persoon vragen om getrouw iedere dag zoveel mogelijk gegevens uit te knippen, van DATUM en NAAM van de krant te voorzien en in te plakken. Er ontstaat zo na betrekkelijk korte tijd een soort 'dagboek' van de verrichtingen per bond, die ook door het gepubliceerde fotomateriaal, zeer lezenswaard zijn en dit nog meer zullen worden.

- BANDOPNAMEN met stemmen van mensen die op een of andere wijze een belangrijke rol hebben gespeeld in het schutterswezen. Persoonlijk heb ik reeds op band de interviews vastgelegd met Overste van de Ven en de heren Hendrix en de heer Chris Aengevaeren.

- FOTO'S, oude en zeer recente (desnoods afdrukken ervan als men de originele zelf wil behouden) van schutters apart, koningen en keizers en hun dames, hele schuttersverenigingen gezamenlijk vereeuwigd etc. etc. (met aan de achterzijde of op een begeleidend schrijven de (eventueel nog bekende) namen.

- ENZOVOORTS, ENZOVOORTS: hier geldt meer nog dan ergens anders: te veel om op te noemen.

Algemene inspiratie moet steeds zijn: een zo volledig mogelijk beeld op te bouwen van ons schutterswezen. Bewaren wat we hebben van vroeger, en nu vastleggen voor de toekomst.

CONCLUSIE

Waarschijnlijk einde dit jaar, maar zeer zeker volgend jaar 1975, wordt ons schutterijmuseum officieel geopend.

Ik begon dit artikel met op te merken, dat ik aanvankelijk reserve en zelfs wantrouwen ontmoette. Ik kan eindigen met mijn vreugde er over uit te spreken dat onze schutterswereld het idee van een museum volkomen tot de zijne gemaakt heeft. Het oorspronkelijk vragen onzerzijds om medewerking is veranderd in spontane aanbiedingen en suggesties van de kant der schutterijen. Nu reeds kan ik stellen dat er al veel gered is (op het nippertje overigens in enkele gevallen) wat zonder de museum-gedachte voorgoed verloren zou zijn gegaan.

Het schutterijmuseum komt er spoedig: er wordt hard aan gewerkt in alle geledingen. Er zal een collectie komen, ons rijke schutters-heden en verleden op zeer waardige, en prettige wijze representerende. Ik ben er van overtuigd dat ons Schutterijmuseum binnen korte tijd zo volkomen tot onze schutterswereld zal gaan behoren, dat men zich over enkele jaren reeds niet meer zal kunnen voorstellen dat het er ooit niet geweest is.

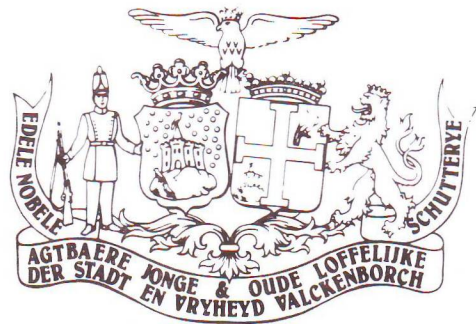
Roermond, 3 maart 1974

Drs. J.H.A.WALRAVEN.

Twee Valkenburgse schutterijen smolten samen

De ondertekening van een notariële akte op 12 maart 1988 was van historische betekenis in de eeuwenoude geschiedenis van Valkenburg. Ook al betrof het een stuk geschiedenis die nog 'slechts' als folklore, als traditie voortleeft, het was en blijft een bijzondere gebeurtenis, dat de Jonge en Oude Schutterijen van Valkenburg vanaf die datum in één vereniging verder leven: de Edele Nobele Agtbaere Jonge en Oude Loffelijke Schutterye der Stadt en Vryheyd Valkenborch.

Een hele mond vol, maar ook dat is volkomen gerechtvaardigd.

Of men kan spreken van een hereniging of een samengaan, is volgens de tot op heden bekende historische gegevens niet te achterhalen. Daarom was het wellicht te voortvarend, dat op de fraaie plaquette die in de Gemeentegrot werd onthuld, alsook tijdens toespraken en in de uitnodiging, sprake was van een hereniging.

Zo'n woord gaat al gauw een eigen leven leiden en dat is, historisch gezien, gevaarlijk. Immers, alhoewel reeds in de 15e eeuw sprake is van de Valkenburgse Schutterij, duiken pas zo'n twee eeuwen later de toevoegingen 'Oude' en 'Jonge' op. Ook elders in de provincie Limburg zijn Jonge en Oude Schutterijen bekend.

Volgens bepaalde overlevering zouden de 'jongen' bemand zijn door vrijgezellen, maar zodra zij getrouwd of boven de leeftijd van 40 jaren waren, gingen ze over naar de 'oude'.

Vaag verleden

Als 'bewijsstukken' van hun rijke verleden bezitten de beide Valkenburgse schutterskorpsen diverse oude attributen. De Jonge Nobele bezit een koningsvogel met een graving uit het jaar 1656, de Oude Nobele heeft een aantal zilveren koningsplaten uit diezelfde periode. Maar geen gegevens geven uitsluitel over het verschil tussen de beide verenigingen. Wel kan men bemerken, dat na de Franse Tijd een afzonderlijke opleving van de beide 'afdelingen' plaatsvond. Daarbij valt het op, dat bepaalde persoonsnamen éérs op de ledenlijst van de Jonge Nobele voorkwamen en later op die van de Oude Nobele. Eveneens is het duidelijk, dat in ieder geval in de tweede helft van de 19e eeuw een scheiding is ontstaan tussen de Jonge en de Oude, want uit de behaalde medailles die men nog in bezit heeft, blijkt dat de Oude Nobele Schutterij in die periode zelfstandig aan schuttersfeesten deelnam.

De Oude Nobele Schutterij op 15 augustus 1919.

Dat is lange tijd zo gebleven. Sinds omstreeks 1933 maakte de Oude Nobele een moeilijke tijd door en er had zelfs een splitsing plaats die pas in 1963 ongedaan werd gemaakt. Van samenwerking tussen de Oude en de Jonge Nobele Schutterij was echter geen sprake; eerder kan gesproken worden van elkaar tegenwerken. Terwijl de Jonge Nobele vooral na de Tweede Wereldoorlog een aanzienlijke ervaring doormaakte, is het voortbestaan van de Oude Nobele slechts te danken aan enkele idealisten die van deze taak een erezaak maakten.

Tegenslag

Langzaam maar zeker kwam een toenadering tussen de beide verenigingen tot stand. In de winter van 1965-1966 werden contacten gelegd, die resulteerden in enkele opmerkelijke gebeurtenissen. De opening van een schutterskamer in de Gouden Leeuw kreeg extra allure door een tentoonstelling van de gezamenlijke schutterij-attributen. De samenwerking kreeg vastere vorm toen het voorstel werd gelanceerd om gezamenlijk uit te trekken en om het koningsvogelschieten van de Oude Nobele mede door de leden van de Jonge Nobele Schutterij te helpen organiseren. Maar toen kwam er tegenslag in de Valkenburgse schuttersgelederen.

De Jonge Nobele was gedwongen een aantal jaren op non-actief te gaan, terwijl door het overlijden van een aantal leden, de Oude Nobele nog slechts enkele getrouwen overhield.

Verbroedering

Het zou tot 1974 duren voordat de basis werd gelegd voor een verdergaande verbroedering, die nu een definitiever gestalte leek te krijgen. Samen één grote schutterij vormen, met behoud van de eigen identiteit en traditie van de beide 'afdelingen', was het ideaal. De opening van de schutterijkamer in het Streekmuseum 't Oud Stadhoe was een volgende stap, het versterken van de Oude Nobele Schutterij door enkele leden van de Jonge Nobele, eveneens. Toen op 27 april 1975 het eerste gezamenlijke koningsvogelschieten sinds mensenheugenis plaatsvond, was dat een mijlpaal. De Oude Nobele had voor het eerst sinds 1933 weer een nieuwe koning. Het gezamenlijke koningsvogelschieten is sedertdien traditie gebleven.

Zo gebeurden er meer positieve zaken, die de verbroedering vergrootten. De mate van elkaars afhankelijkheid heeft in de toenadering een ondergeschikte rol gespeeld, maar de wederzijdse behoefte om samen in vriendschap en met plezier de tradities van de schutterij in stand te houden, groeide. Om dat naar buiten uit te dragen, monsterde men zich uit in dezelfde uniformen, namelijk van het Limburgs Bondscontingent, de Jonge Nobele van de afdeling Infanterie, de Oude Nobele van de Artillerie, meer speciaal van de Kanonniers.

Mijlpaal

In januari 1987 kwamen de voorzitters van Jonge en Oude Schutterij tot het gezamenlijke besluit om de twee korpsen samen te voegen. De mogelijkheid tot samen functioneren bleek zo volwassen te zijn geworden, dat men er duidelijk levensvatbaarheid in herkende. Die wil tot bundeling van krachten kreeg op 12 maart 1988 definitief gestalte toen men - elkaar als volwaardig partner geaccepteerd hebbend en het Valkenburgse schutterswezen met zijn rijke traditie vooropstellend - ten kantore van Notaris Stassen de handtekeningen plaatste onder een officiële akte. Na vijf eeuwen zijn de Edele Nobele Agtbaere Jonge en Oude Loffelijke Schutterye der Stadt en Vryheyd Valckenborch (weer) één geheel.

Daarmee wil men de roemvolle traditie van de schutterij van de vestingstad Valkenburg in eendracht veilig stellen. Terecht dus een daad van opmerkelijke historische betekenis, die volgens schuttersgebruik bezegeld werd met een heilige mis in de H. Nicolaaskerk (opgedragen door de patronus spiritualis pastoor H. Jansen), de onthulling van een plaquette in de gemeentegrot (door de patronus civilis J. van Rennes), een feestelijke receptie in de Scala en tenslotte een gezellige avond.

Bron: Geulrand 23, een reportage van de hand van wijlen Léon Pluymaekers.

Schutterijen en hun patroonheilige

I Enige algemene zaken

1) Er zijn 162 schutterijen bij de Oud-Limburgse Schuttersfederatie aangesloten. Hiervan hebben er 149 als naam een heilige. De overige 13 stuks hebben een andere naam, maar vieren wellicht toch een of andere feestdag van een heilige die ze als patroon vereren. De besturen van deze dertien schutterijen worden verzocht hierover nader bericht te sturen aan de redactie met de vermelding van welke heilige en op welke wijze zulks gevierd wordt.

Voor de schutterijen met een heiligennaam dient natuurlijk ook de vraag: Op welke wijze wordt de feestdag van de patroonheilige gevierd? Ook de besturen van deze schutterijen worden verzocht dit aan de redactie mee te delen.

2) Sommige heiligennamen kunnen verwarring geven omtrent de juiste heilige die bedoeld wordt. Het gaat voornamelijk om:

a. *St. Catharina*. Vermoedelijk zal hier bedoeld zijn de vroegchristelijke martelares (bekend van de afbeelding met het rad). Maar het zou ook St. Catharina van Siënna of een andere Catharina kunnen zijn.

b. *St. Johannes of St. Jan*. Welke wordt hier bedoeld. De Doper of de Apostel-Evangelist? Of wellicht een andere.

c. *St. Elisabeth*. Is het Elisabeth de nicht van Maria of Elisabeth van Thüringen of een andere?

d. *St. Antonius*. In de meeste gevallen zal wel bedoeld zijn Antonius abt ofwel Antonius met het varken. Maar het zou ook Antonius van Padua kunnen zijn. Mij is wel bekend dat de schutterij St. Antonius van Nederweert geen van beide als patroon heeft. Haar patroonheilige is een van de 19 martelaren van Gorcum. Deze Antonius was geboortig van Nederweert.

e. *St. Gregorius*. Voor Brunssum geldt natuurlijk Gregorius de Grote maar geldt dit ook voor Illikhoven?

3) Soms is een schutterij ouder dan de parochie waarin deze schutterij gevestigd is. Dan zal ook vaak de naam van de schutterij afwijken van de patroonheilige van de kerk. Het omgekeerde komt natuurlijk ook voor. Rond de feesten van heiligen bestaan er op diverse plaatsen nog oude gebruiken (o.a. te Noorbeek het plaatsen van de Brigida-dne) of bedevaarten of speciale broederschappen. Heeft Uw schutterij hier connecties mee? Wordt Uw patroon nog aangeroepen voor een bijzonder nood of ziekte? Iedere reactie is welkom.

4) Bij een beschrijving van het leven en de legende van een heilige behoren natuurlijk ook afbeeldingen om een en ander te illustreren. Nu zullen er wel prenten of anderszins bestaan die afwijken van de meest bekende afbeeldingen. Deze ontvangen wij gaarne om ze af te drukken.

5) Zo te zien een waslijst van vragen die op de schutterijen afkomt. Wellicht zult U bij een of meer vragen er van uitgaan, dat er niets bijzonders voor U bij is, omdat U het gewoon vindt. Maar wat voor de een gewoon is, kan voor de ander nieuw of juist interessant zijn.

II HEILIGENLEVEN IN HET ALGEMEEN

Van de schutterijen met een heiligennaam komt die van de Sebastianus het meeste voor n.l. 23x. Een verdere verdeling is: Martinus 17x, Joseph 8x, Hubertus 8x, Antonius 7x, Lambertus 6x, Petrus 5x, Anna 4x, Barbara 4x, Catharina 4x, Johannes 4x, Nicolaas 4x, Urbanus 4x, Georgius (Joris) 3x, Laurentius 3x, Monulfus en Gondulfus 3x, Paulus 3x, Cornelius 2x, Grogorius 2x, Michaël 2x en Willibrordus 2x.

Slechts eenmaal komen de volgende namen voor: Agatha, Amandus, Ambrosius, Andreas, Ansfried, Brigida, Christoffel, Clemens, Dionisius, Eligius, Juliana, Elisabeth, Gertrudis, Harlindis en Relindis, Irene, Jacobus, Job, Heilig Kruis, Leonardus, Lucia Marcellinus, Margaretha, Maternus, Matthias, Mauritius, Oda, Odilia, Pancratius, Rochus, Salvius, Servatius, Severeinus, Stephanus, Trudo en Thomas van Aquino.

Het allergrootste gedeelte van de schutterijheiligen stamt uit het Oude Testament of uit de vroeg-christelijke tijd. Er zijn de nodige martelaren onder. Heiligen van na het jaar 1000 komen maar sporadisch voor. Over het werkelijke leven en dood van deze heiligen zijn vaak maar summiere gegevens bekend. Deze gegevens zijn in latere tijden door de gelovigen en vereerders echter aangevuld met allerlei legenden. Ook de kunst der afbeeldingen heeft in deze een grote rol gespeeld. In de beschrijving van iedere heilige afzonderlijk zal hier nader op ingegaan worden.

Wat verstaat de kerk onder een heilige?

Er zijn mensen over wier leven en sterven de Katholieke Kerk de zekerheid heeft, dat God reeds hier op aarde hun alles was. De Kerk erkent deze zielen openlijk als heilig en zij vereert hen door deze titel. Het staat iedere christen vrij iemand, van wiens heiligheid hij overtuigd is, als heilige te vereren. Maar een openbare verering door de kerkelijke eredienst wordt pas toegestaan na een voorafgaand kerkelijk proces. Zo'n proces vond reeds in de oud-christelijke tijd plaats voor de martelaren. Men noemde de erkenning van het martelaarschap door de bisschop of door een synode 'vindicatio'; de martelaren, wier verering werd toegestaan, heetten 'Martyres vindicati'. Dat waren degenen, die door hun dood openlijk voor Christus getuigd hadden. De namen van de erkende martelaren werden bij de godsdienstoefeningen voorgelezen. Deze werden op de plaatsen, waar hun gedachtenis gevierd werd, op de zogenaamde diptieken (= tweeluik) vermeld, waarbij dan die van anderen werden gevoegd, welke men om de glans van hun marteldood of om hun heiligheid en wonderen vereren wilde. Naar dit gebruik verwijzen tegenwoordig nog de gebeden van de Romeinse miscanon.

Uit deze verzameling van oer-oude en daarom waardevolle registers van plaatselijke liturgisch vereerde martelaren ontstonden de zogenaamde Martelarenboeken. Het oudste martelarenboek dat ons is overgebleven, is het Martyrologium Syriacum, dat kort voor het jaar 400 werd samengesteld. Uit bestaande gegevens van de Oosterse Kerk, van de Romeinse feestkalender, van een groep kalenders van Italiaanse steden, de Cartagse kalender en enkele andere bronnen werd ook in Noord-Italië, in het midden van de vijfde eeuw, een martelarenboek

samengesteld, het Martyrologium Hieronymianum, dat geldt voor de meest uitgebreide oudchristelijke martelarenboek der Westerse Kerk. Het bevatte, in volgorde van de liturgische kalender, de namen van de heiligen, die op die bepaalde dagen gevierd werden, gegevens over hun dood, hun graf, mededelingen over hun gebeente, opgravingen en al wat verder met hun verering samenhang.

Na de martelarentijd heeft de Kerk gearzeld ook niet-martelaren als heiligen te vereren. Maar de verering van een H. Antonius en andere grote monniken in het Oosten en van de H. Martinus in het Westen, kon niet tot een particuliere verering beperkt blijven.

Al vrij snel kwam men tot de overtuiging, dat deze niet-martelaren een heilig leven hadden geleid en daarom ook heilig verklaard dienden te worden. Deze kregen de titel confessor (is belijder).

Voor de eerste maal in de geschiedenis komt een eigenlijke heiligverklaring voor onder Paus Johannes XV in het jaar 993. De Canonisatie bestaat, volgens de tegenwoordig gebruikelijke vorm, in deze verklaring van de Paus:

'Ter ere van de Heilige en Onverdeelde Drieëenheid, ter vermeerdering van het katholiek en christelijk geloof, ter bevordering van de godsvrucht beslissen en verklaren Wij krachtens het gezag van Onze Heer Jezus Christus, van de Heilige Apostelen Petrus en Paulus en van Onszelf, na herhaalde gebeden om Gods bijstand en na beraadslaagd te hebben met onze te Rome verblijvende eerbiedwaardige Broeders, de Kardinalen van de Heilige Roomse Kerk, de Patriarchen, Aartsbisschoppen en bisschoppen, dat de Zalige N. een Heilige is en Wij schrijven hem in op de lijst der heiligen, terwijl Wij bepalen, dat zijn gedachtenis jaarlijks godsvruchtig in de gehele Kerk gevierd zal worden. In de naam van de Vader en de Zoon en de H. Geest Amen'.

Ofschoon de bisschoppen tot tegen het einde van de XIe eeuw voor zich het recht opeisten om aan hun gelovigen de openbare verering van een die naar Gods toe te staan en dit ook uitoefenden, wendden zij zich van die tijd af vaker tot de Apostolische Stoel om de kerkelijke heiligverklaring te vragen. Wat geleidelijk aan tot een algemeen gebruik was geworden, werd door Paus Alexander III (1159-81) tot wet verheven, dat namelijk de Pausen tot de heiligverklaring zouden overgaan, als hun ingrijpen in bijzondere gevallen nodig was. In de toekomst behield de H. Stoel zich het recht voor, de verering van een heilige, ook in een enkel bisdom, toe te staan. Maar daar dit decreet niet klaar en duidelijk een verbod inhield, stonden sommige bisschoppen in de loop der eeuwen nog voor hun diocees een openbare verering toe.

Deze rechtskwestie werd op ondubbelzinnige wijze opgelost door de breve van Urbanus VIII, 'Caelestis Hierusalem', van het jaar 1634. Hierbij werd bepaald, dat alles wat de verering van een Dienaar Gods betreft - de titel 'Dienaar Gods' is een vaste uitdrukking geworden ter aanduiding van die personen, wier heiligverklaring verlangd wordt - van dan af geheel en al aan de H. Stoel is voorbehouden. In het bijzonder verbood de breve de voorstelling van niet-gecanoniseerde heiligen met een aureool of stralenkrans, het aanbrenge van ex-voto's en het branden van licht bij hun beeltenis, het uitgeven zonder toestemming van de plaatselijke ordinarius van ge-

schriften over hun deugden, hun dood, openbaringen en wonderen en zonder de verklaring, dat men zich onderwerpt aan de beslissing van de H. Stoel over al hetgeen werd meegedeeld, en dat men niet op diens beslissing wil vooruitlopen. Deze breve, waarvan de bepalingen in de volgende eeuwen door de pausen nader ontwikkeld werden, bleef van kracht tot het verschijnen van het kerkelijk wetboek in 1918, waarin dit recht werd gecodificeerd.

De gevolgen van de heiligverklaring zijn: de heilige wordt in de gehele Kerk als heilige erkend. De heilige mag in de openbare gebeden der Kerk, bij de H. Mis, bij het priesterlijk breviergebed, bij processies vermeld en aangeroepen worden. Bij een groot aantal gecanoniseerden wordt de kerkelijke viering meestal alleen voor een deel van de Kerk voorgeschreven. Het feest van de heiligen wordt in de feestkalender van het kerkelijk jaar opgenomen. Meestal wordt hun feest gevierd op hun sterfdag, hun 'dies natalis' (geboortedag) voor de hemel. De afbeeldingen van de heiligen mogen versierd worden met licht en stralenkrans. Hun relieken mogen ter verering worden uitgesteld en in processie worden rondgedragen. Het enige wat de Kerk over de verering der heiligen leert is, dat 'het goed en nuttig is, de heiligen die met Christus heersen en aan hun gebeden voor de mensen opdragen, aan te roepen, tot hun gebeden macht en hulp onze toevlucht nemen, om van God door zijn Zoon Jezus Christus, onze Heer, die onze enige Verlosser en Zaligmaker is, weldaden te verkrijgen'. De Kerk leert niet, dat de heiligen moeten worden aangeroepen, maar alleen, dat het goed en nuttig is hen aan te roepen.

M.G. Nies, Weert.

Geraadpleegde literatuur:

Het werkelijke gezicht der Heiligen door Wilhelm Schamoni. Kirchen Geschichte door Bihlmeyer-Tüchle, 3 delen. Vies des Saints door Paters Benedictijnen te Parijs, 12 delen.

Iconographie der Christlichen Kunst door Dr. Karl Künstle, 2 delen.

Christelijke Symboliek en Iconografie door Prof. Timmers.

SAINT - NICOLAS

St. Mauritius-Strucht: sjiek en sjtram

Voor organiseren een tien, schieten een tien min. Het rapport van schutterij St. Mauritius Strucht. De manschappen van Piet Bisschops is de oudste vereniging van de gemeenschap Schin op Geul, dat na de gemeentelijke herindeling onder de paraplu van de gemeente Valkenburg aan de Geul kwam.

Wanneer de schutterij is opgericht is niet bekend. Het belangrijkste archiefstuk van de Struchtse schutterij is een pachtcontract dat gedateerd staat op 30 juni 1716.

Schin op Geul heeft overigens twee schutterijen gehad: de Struchtse en de Schin op Geulse. Daar deze laatsten geen uniformen droegen werden zij door de Struchtse schutters betiteld als 'Baanpatsje'. Overigens had de schutterij geen levensvatbaarheid en werd uiteindelijk opgeheven. Strucht stond mede aan de wieg van de oprichting van de Zuid-Limburgse Schuttersbond, hetgeen in 1928 een feit werd. Strucht werd als eerste ingeschreven en vier jaar later werd op Voerendaals grondgebied het eerste bondschuttersfeest gehouden. In 1934 mocht Strucht het eerste bondsschuttersfeest organiseren. In de loop der jaren schoot de schutterij menig eerste prijs. De hoofdprijs, het winnen van 'den Ouwen Limburger' bleef echter uit. Twee jaar miste Strucht op een haar na de eindzege. De taferelen van Grote Brogel liggen nog vers in het geheugen. Een zuchtje wind haalde Strucht uit de race en het OLS ging naar Niel-bij-As. Het jaar daarvoor belandde Strucht op een derde plaats. Dit jaar waren de verwachtingen hooggespannen. Iedereen rekende Strucht tot de

grote kanshebber voor de eindzege in Niel-bij-As. Daags tevoren schoot het zestal een schitterende reeks van 18 in de openlucht. De spanning was echter op die eerste zondag in juli zo groot dat Strucht buiten verwachting vroegtijdig uit de race lag. Geen nood. De mannen van Strucht wisten dat ook dit 'in the game' zit.

Piet Bisschops regelt met zijn mannen de zaken perfect. Het koningsvogelschieten op Pinkstermaandag is een folkloristisch gebeuren 'an sich' en geldt steevast als opwarmer voor de stijgende schutterskoorts van naderende schuttersfeesten.

Organiseren kunnen de Struchters schutters als geen ander. Het draaiboek van het Zuid Limburgs Federatiefeest van 1986 in Strucht stak zo goed in elkaar dat Nieuwenhagen dit jaar dankbaar gebruik kon maken van het vele veldwerk door Strucht verricht. Als blijk van waardering kreeg Strucht daarop nummer 1 toegewezen in de optocht van het federatiefeest in Nieuwenhagen.

Strucht's grootste wens blijft echter het winnen van het OLS. Volgend jaar zal men opnieuw een poging wagen om dit grote volksspektakel binnen de grenzen van Strucht te halen. Piet en de zijne zijn er klaar voor. Lokaties zijn reeds aangewezen, terwijl de gemeenschap van Strucht bereid is om een jaar lang de handen uit de mouwen te steken.

Toch blijft men nuchter. Men is zich er terdege van bewust dat eerst dat OLS gewonnen moet worden. Het is niet meer zo zeer een spel van de knikers, maar van de missers.

Wim Göbbels

Wij feliciteren

Schuttersjubilarissen juli t/m september 1989, met aanvulling jubilarissen mei 1989.

25 jarig lidmaatschap

Mei:	Schutterij:
J. v.d. Beek	St. Elisabeth-Stokkem
Juli:	
W.H. Prevo	St. Joseph-St. Geertruid
S.J.M. Graef	St. Martinus-Horn
M.M.J. Hendriks	St. Martinus-Horn
J. Jame	St. Catharina-Neeroeteren
Augustus:	
G.J.M. Jorissen	H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen
N.G. Smeets	H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen
C. Carovigno	H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen
September:	
H.C.W. Beckers	St. Sebastianus-Heerlerheide
J.M.P.G. Beckers	St. Sebastianus-Heerlerheide
H.W.A. Bemelmans	St. Sebastianus-Heerlerheide
H.C.J. Hollender	St. Sebastianus-Heerlerheide
A.M.J. Palmen	St. Sebastianus-Heerlerheide
A.P.M. Rugl	St. Sebastianus-Heerlerheide
J.J. v.d. Biesen	St. Nicolaas-Susteren
G. Schrijnewerkers	St. Rochus-Stevensweert
W.A.M.G. Heijnen	St. Rochus-Stevensweert
J.H.W. Hannen	St. Rochus-Stevensweert
N.M.J. Dirks	St. Rochus-Stevensweert

30 jarig lidmaatschap

Mei:	
A. Salden	St. Elisabeth-Stokkem

J. Voorter	St. Elisabeth-Stokkem
Th. v.d. Beek	St. Elisabeth-Stokkem
P. v.d. Beek	St. Elisabeth-Stokkem
J. Stienen	St. Catharina-Neeroeteren

Augustus:
J.H.M. Schroeder St. Joseph-Koningsbosch

35 jarig lidmaatschap

Juli:	
L. Jame	St. Catharina-Neeroeteren

40 jarig lidmaatschap

Mei:	
J. v.d. Beek	St. Elisabeth-Stokkem
Juli:	
M.H. Kuypers	Kon. Wilhelmina-Nieuwenhagen
J.H.G. Knoops	St. Martinus-Horn
P.N. Lomme	St. Salvius-Limbricht

Augustus:	
M. Janssen	H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen
L. Maes	H.H. Marcellinus en Petrus-Geleen
J.J. Lammeretz	St. Sebastianus-Heerlen

September:	
M. Beaujean	St. Sebastianus-Heerlerheide

50 jarig lidmaatschap

Mei:	
J. Ulrichs	St. Elisabeth-Stokkem
P. Claessens	St. Elisabeth-Stokkem

60 jarig lidmaatschap

Augustus:	
J.H. Peters	St. Joseph-Koningsbosch

70 jarig lidmaatschap

Augustus:	
Chr. Peters	St. Martinus-Horn

Krantekoppen ● Krantekoppen ● Krantekoppen ● Krantekoppen

1 juni schutterij bij opening Interlimburgse Monumentenroute ● 1 juni Stille Swartbroekse wateren ● 1 juni Schuttersinvasie in Sweikhuizen ● 2 juni Eindelijk nog eens een erekruis voor Dilsen ● 2 juni Brogel boven in Kaulile ● 2 juni Tweede bondsfeest aan 'De Kompe' ● 2 juni St. Joseph-Vijlen plant de koningsden ● 2 juni Moderne technieken veroveren het OLS ● 3 juni Mestreechs Rizzjemint in uniform ● 3 juni Bronk in Margraten ● 4 juni Kinrooier schutters hadden kogels tekort ● 5 juni Regen spelbreker schietwedstrijden ● 5 juni Sweikhuizen kijkt bedrukt naar schutters St. Gerardus ● 6 juni Dubbele winst St. Antonius-Stramproy ● 6 juni St. Urbanus-Maasniel wint in Boukoul ● 6 juni Schuttersmaal burgemeesters uit 'Limburgen' ● 6 juni Schutters St. Sebastianus-Margraten houden traditie in ere (Drie maal rond de put! ● 6 juni St. Stephanus-Dieteren winnaar bondsfeest in Linne ● 7 juni Schutters Sweikhuizen in 'Koninklijk Deens' ● 8 juni Schuttersbond Eendracht legt historie vast ● 9 juni Stadsreus Sjtuf en Weerter gilde naar Maastricht ● 11 juni Koningschieten in Arcen ● 14 juni Eerste schuttersfeest voor St. Rosa-Sittard ● 15 juni Belgen willen meer zetels in OLS-jury ● 16 juni Lijdensweg schutterij mogelijk ten einde ● 17 juni Epen wacht 'invasie' van schutters ● 19 juni Grevenbicht haalt 'nep-schutters' in ● 19 juni Veel gelukwensen voor jubilarissen St. Martinus-Vlodrop ● 20 juni Volgend jaar kavelen met kleinere blokjes ● 20 juni St. Joris-Wessem en St. Stephanus-Dieteren winnen ook tweede bondsfeest ● 20 juni St. Nicolaas-Heythuysen wint bondsfeest ● 21 juni Stalen kogel niets voor schutterij ● 22 juni Brandpiket op OLS-terrein ● 24 juni Schuttersdorpje Stramproy krijgt een schutterijmuseum ● 26 juni Vriendenkring in de bres voor schutterijmuseum ● 26 juni Schutterijen Museum Stramproy daags na OLS open ● 26 juni Onder ridders en jonkeren ● 28 juni Schutterijen Museum trekpleister Stramproy ● 29 juni Limburgs Schutterijenmuseum heeft een nieuw onderkomen ● 30 juni Bob Degol scoort ● 30 juni Keizers en koningen bij St. Lambertus-Molenbeersel ● 1 juli Cor de Bie: De gewichtigste schutter van Limburg ● 1 juli Zelfs de koningin hanteert de schop ● 2 juli Schuttersliefde een aanvaardbare afwijking ● 3 juli Nog 26 korpsen in de strijd ● 3 juli Zon grote afwezige op OLS ● 3 juli OLS lokt «slechts» 20.000 kijklustigen ● 6 juli Pech voor Strucht tijdens vochtig OLS ● 10 juli St. Hubertus-Schaesberg wint OLS in 142e kavelronde ● 14 juli Historische Schützen lasse sich ihre Auszeichnungen etwas kosten ● Het OLS moet korter duren ● 22 juli 400 jaar St. Catharina Berg-Neeroeteren ● 5 aug. 'Bobo's' onder de schietboom bij St. Christoffel-Roermond ● 5 aug. Bisschop kocht schuttersbeeldje ● 7 aug. Knokpartij triest einde feest-weekeinde ● 10 aug. Louis Litjens nieuwe voorzitter schuttersbond Juliana ● 11 aug. Kogelvanger voor St. Rochus-Stevensweert ● 12 aug. Klepschieten in Venlo ● 14 aug. Zeer druk bekeken optocht schutters ● 15 aug. Piet Heynen van St. Martinus-Horn wint Christje Peters Wisselbeker ● 29 aug. Vrouwen troef aan schietstang ● 30 aug. Kroon erkent milieugevaar loden kogels ● 31 aug. Schutters Neer op zoek naar andere lokatie ●

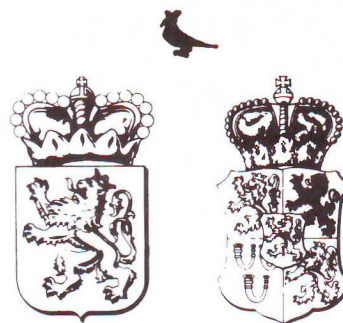
Deze en nog meer artikelen verschenen in de Limburgse dagbladen in het afgelopen kwartaal.

Op 13 oktober a.s. zal het Limburgs Schutterijmuseum officieel geopend worden.

In het kader van deze officiële opening zal op zondag 15 oktober de eerste Limburgse schuttersdag worden georganiseerd in Stramproy.

Programma:

- 11.00 uur Schuttersmis in de St. Willibrorduskerk.
 12.15 uur Openingstoespraken op het kerkplein.
 12.30-17.00 uur Doorlopend o.a.:
- Demonstraties nieuwe en oude exercitie.
  - Demonstraties muziek in de schutterij.
  - Demonstraties vendelzwaaien.
  - Demonstraties volksdansen.
  - Boekenbeurs in zaal De Luifel.
  - Diapresentaties.
  - Rondleidingen door het Limburgs Schutterijmuseum.
  - en ... nog veel meer!

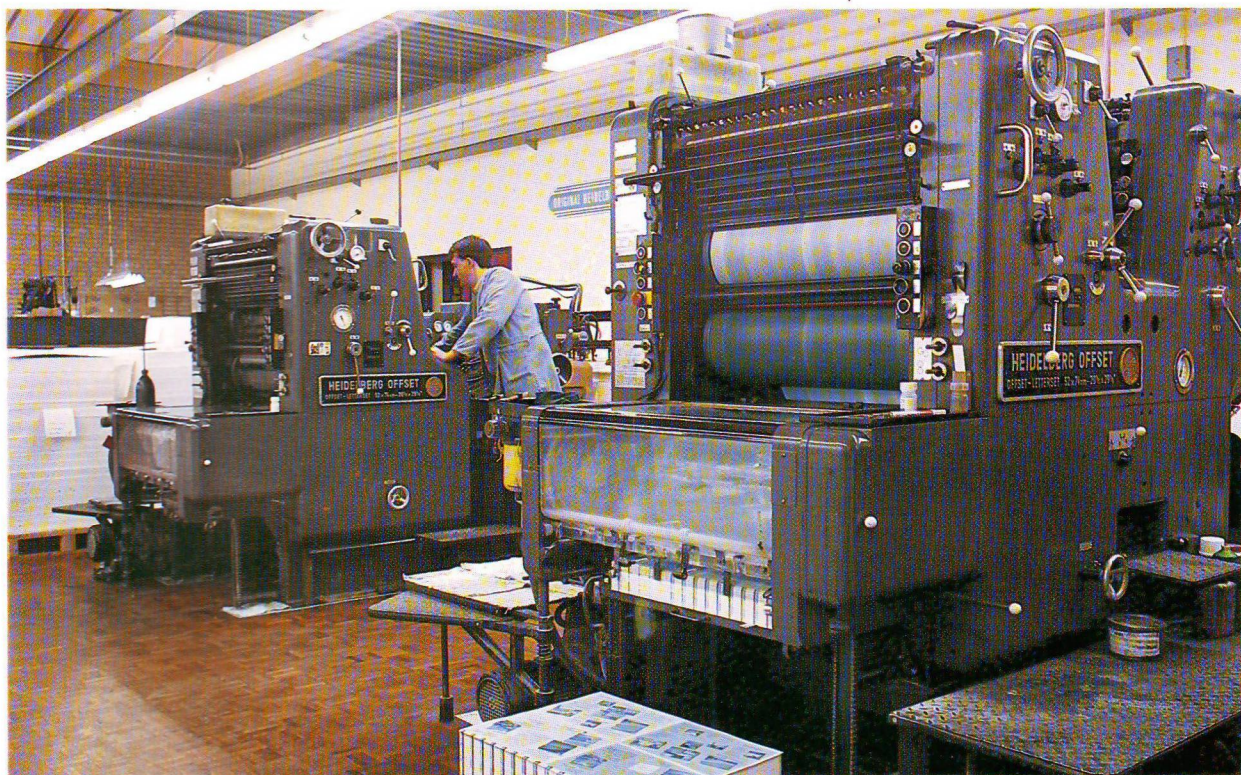
Eten en drinken tegen billijke prijzen bij de stands.

Tenue: Schutterstenue gewenst!

Schutterijen die nog willen deelnemen aan deze eerste schuttersdag kunnen contact opnemen met de heer Bert Stals, 04950-33891.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Het verleden voor het OLS-1989, de toekomst aan het OLS-1990	2
Programma 8e Europees Schutterstreffen	3
D'n ouwen Limburger winnen, dat woar mienen dreum	4
De betekenis van de Leuvense hoofdgilden voor de schutters van het Hertogdom Brabant	6
't Mestreechs Rizzjemint	9
Grenzeloos de moeite waard	9
100 jaar geleden ... schuttersfeest aan de Maasbrug te Maaseik	11
Bond Eendracht Born-Echt e.o. viert 25 jarig bestaan	12
Andermaal: vrouwen in de schutterij?	13
Schutterij St. Martinus-Houthem anno 1599	13
Drie nieuwe schutterijen in Lommel	15
Commandantencursus oude en nieuwe exercitie	15
Oud koningszilver voormalige schutterij St. Martinus-Dilsen gered	17
Op de korrel	18
Het vendelen wordt ondergewaardeerd in de Limburgse schutterswereld	21
Bondsnieuws: De Maasvallei	23
Komt 'Schutterij' wel van 'Beschutten'?	24
Komt 'Schutterij' wel van 'Beschutten'? Een reactie!	25
Gegevens t.b.v. Limburgse Schuttersagenda	26
De nachtwachtgilde, een bijzondere schutterij	26
Het schutterijen-museum	27
Twee Valkenburgse schutterijen smolten samen	30
Schutterijen en hun patroonheilige	32
St. Mauritius-Strucht: sjiek en sjtram	34
Wij feliciteren	35
Krantekoppen	35
Inhoudsopgave	36

LIMBURGSCHЕ POST

drukt alles puntgaaf

Heerstraat Noord 69 — 6099 AW Beegden

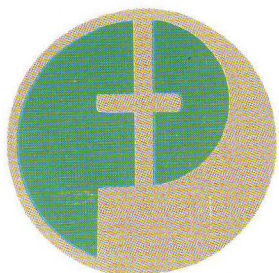
Telefoon 04747-1651

Telefax 04747-2891

Wij hebben de vakkennis en kunde in huis om nieuwe vaandels te vervaardigen en oude vaandels te restaureren.

Dit gebeurt bij ons sinds 140 jaar.

Wij gebruiken de meest zeldzame, kostbare en functionele materialen om via hand- of machineborduurwerk en de onmisbare kunsthistorische achtergrond een ambachtelijk werkstuk van allure af te leveren.

Kevelaerer Fahnen + Paramenten GmbH
am Kapellenplatz 27/Ecke Maasstrasse
in 4178 Kevelaer
Tel.: 09-49 2832 5734

Stadelmaier Nijmegen B.V.
Tel.: 080-224384

JULIANA STRAAT 2
6039 AJ STRAMPROY
TEL: 04956-1630

Café-Restaurant

Zaalakkommodatie voor: Bruiloften, Partijen, Vergaderingen, Koffietafels.

Groot zomerterras, de ideale pleisterplaats voor trimmers, motorrijders, enz.

*Elke dag geopend vanaf 11.00 uur.
's Woensdag gesloten.*

Gelegen op 100 meter van het Limburgs Schutterijmuseum.

Het bier
dat steeds meer
vrienden maakt!

*Als smaak
de keuze bepaalt*